

At vero vota fol. 8, 7. Angles floribus 2 par. q. vni ca de voto, art. 8. diff. 6. p. 2. propofit. Graffis 1 p. decisionum, l. 2. c. 30. nu. 11. & 12. Lud. Lopez 1 p. instrutor. confientia cap. 49. vers. penult. Tapis authentica Ingris, v. Ipsi ingresa in principio nu. 14. C. defensor. Eccles. Petr. de Ledesma 2. eo. summe, tract. 10. c. 8. immunitate ante tractatum de commutatione votorum, ver. Alpinus argumento. Manuel quas regularibus tom. 1. q. 63. ar. 4. Leonardus lib. 2. de iustitia, c. 40. dub. 11. nu. 90. & c. 42. dub. 12. n. 58. Enriques lib. 7. de indulgentia, cap. 30. n. 5. in commento, list. R. & N. 6. Vinalda candelabro sacrum. 3. q. c. 14. nu. 16. Emmanuel Sa in summa, v. Votum, vbi de iuritatione, n. 14. Sayro in clavis regia, lib. 6. c. 11. n. 1. Azor. 1. i. instit. moral. lib. 11. c. 19. q. 12. Suarez. 10. 2. de religione, tract. de voto l. 6. c. 1. n. 5. vsque ad 6.

8. Aut ramus Sylvestri n. praece. relatus non posse huiusmodi vota commutari in melius propria videntis auctoritate. Et idem tenet Enriquez lib. 2. de paupertate c. 20. n. 5. in committ. 19. list. S. & lib. 7. de indulgentia, c. 30. nu. 5. At dicendum est posse. Quia cum per ea nullius tertiis acquiratur, est de illis indicandum perinde ac de votis in Dei solus honorem factis. Atque ita docent Graffis 11. Vinalda, Sayro n. praece. relatis. Leonardus eo. c. 40. dub. 11. n. 90. Suarez. cod. lib. 6. cap. 18. n. 11.

9. Hinc deducitur delegata dispensandi votis potestamen, eave comutandi, ex dicti ad haec vota. Quod probatio tradita n. praece. Et docet Suarez. ed. 1. 6. c. 13. n. 11.

10. Predicant lentitudinem temperant aliqui, ut intelligatur, quando promissio voti dirigitur solum Deum, vt. Promitto Deo, me daturum calicem tali Ecclesie, aut tali pauperi. Iecus si promissio in talem Ecclesiam, aut in tam pauperem dirigatur, vt. Promitto tali Ecclesie, aut tali pauperi: tunc enim quantumvis in absencia factum, non subiectur dispensationi, aut commutationi. Quia tunc sunt illi veri credores, & ius illis acquiritur. Ita tradit. Azor. relat. n. 7.

11. Verum haec limitatio non placet. Quia (vt dixi nu. 7.) ex promissione, aut donatione factis causa piae, nullum ius illis acquiritur ante acceptationem, ac proinde vota illa manent, sicut facta soli Deo, dum ea praeponitus illi Ecclesie, aut pauperi non acceperint. Nec Deus ea vota acceptat, nisi quatenus in suum honorem redundat, quia acceptatio in talibus quoque votis inveniuntur. Atque vii in irrevocabile acquiratur causa piae, est opus acceptatione more humano. Atque ita huius sententia sunt clar. Tabiena, Armilla, & Lud. Lopez. relat. 7. atque enim tunc acquiti ius Ecclesie per promissionem, quando ipsa sciens acceptat, & non ante, esti instrumento publico, & coram testibus fiat. & Angelus, Sylvestris, & Graffis ibidem allegati.

12. In duplicitate casu possit tolli obligatio voti facti

in commodum tertii, non obstante illius acceptatione, & iure sibi quiesco. Prior est, quando ea boni communis iusta causa concurreat, ut integrum effici Pontificis cogere priuariam ad cedendum iure suo, vel illum bonum suis priuare. Atque ita docent Angel. v. Papa. n. 6. & ibi Sylvestris q. 33. Suarez. eo. 15. n. 7. Posterior est, quando praefactus illius loci ppi, cui promissio facta est, habetur potestate remittendi, aut compositione faciendo debitis illius. Et ita docent Armilla. Dispensare, n. 2. Tabiena v. Dispensatio, q. 12. n. 14. Lud. Lopez 1 p. instrutorij confientia, c. 49. vers. penult. Suarez. cod. n. 7. qui bene addit in hoc cau non esse exceptionem a regula posita, quia adest tunc remissio creditoris. Hunc autem prelatorum dicit Tabiena ibi esse Pontificem in toto orbe, & Episcopum in sua diocesi. At Sylvestris v. Votum, q. 4. q. 7. dicit 4. expresse ait non posse id votum commutari per superiorum, nisi vi ipsius dixit. Papa, vbi q. 13. tamquam specialiter concedit Papae, & magna causa interseruit. Et D. Antoninus 2. p. tit. 11. c. 1. §. ultimo, vers. De temporali substantia, & Rosalia. Votum, q. 5. 6. hoc solum concedunt Episcopo, quando Ecclesia, cui eleemosynas illa est promissa, fuit destrueta, vel alia huiusmodi causa concurrit. Et Suarez. eo. n. 7. tantum dixit id interdum posse Episcopum. Et ideo potestas eius non est restringenda ad solum eum destructionis Ecclesie casum, sed ex quantitate rei promissae, & circumstantijs occurrentibus id librandum est. Sicquicunque alijs Ecclesie debitis.

Tandem

17. Tandem dubitatur, an, cum promissio facta Deo, & homini acceptant, non sit propter hominis illius utilitatem, sed principaliter propter Dei cultum, & homo ille pauper electus est, ut materia, circa quam exercendus est illis cultus Dei, possit commutari, in eaque dispensari, absque illius hominis consensu. Affirmant aliqui. Dicunturque, quod profisit non se soli Deo obliget, sed etiam sua religione, & sua actiones tradit, illaque accepit; & tamen potest religione inuita ad meliorem transire, & licet, deregular. Cuius rationem reddit Caet. 2. 2. q. 88. a. 12. paulo post princip. vers. Abbatis evidenter, vbi ait in eo cap. Licet, n. 11 noui iuri statu, sed declarari quod ex ipsis rei natura competit, nempe, potest quampli votum in eudenter melius commutare propria auctoritate. Et quoniam qualiter fieri possit, cum non soli Deo sit votum emissum, & responderi haec: Ratio cur quis potest in talis casu prandicare prelatorum & religionis priori, est quia non proper seipso, sed propter Deum, prelatorum, & religionis data est religiosi persona. Et propter hoc solius Dei ratio habetur in huiusmodi commutatione. Secundum, quia celstis fine precipiu & ultimato voti, celsus eius obligatio. Ut supra diximus. Ergo cum finis precipiu & ultimatus huius voti, quies Dei cultus, celstis facta communione in maiorem Dei cultum, aut ex iusta causa dispensant, vel commutant prelator nominis Dei, celsus habet quoque voti obligatio. Quare iuxta haec sententiam, ut exigatur consensus eis, cui promissio facta fuit, necesse est promissione fieri illi pauperi, vel rectori illius Ecclesie, precipiu ob illius priuatum & naturalem utilitatem. Ericeo huius sententia videtur aperte Caet. in verbis eius proxime relatis. Eiusdem videtur aperte Nauarr. lib. 2. derelict. c. 1. in nota edit. dub. 3. n. 14. vbi hec ait: Cum quis emit votum dandi aliqui pro loco certam quantitatem, etiam postquam acceptata est, posset Pontifex Romanus illam commutare in aliud vatum. Quod principaliter a donato, se promissio orum habuerit ex religione votinon ex lege iustitia. Cum non sit facta in gratian & yustitiam personam illius loci, sed principaliter in Dicuntur. Quare si quis voto ilium promitteret, vel donaret, vel alio contractu. Ecclesia, vel plus locus acquisierit, nullo modo posset asserti. Et quoniam de solo Pontifice loquatur, eius ratio id: proflor probat de dispensatione, & commutatione factis per alios prelatorum, immo & de commutatione facta in eudenter melius, propria videntis auctoritate. Et si de solo Pontifice loqueretur, falsa esset posterior pars. Quia etiam, quando bonum commune id postular, posset in eo casu auferre. Etsi clare loquitur de ordinaria Pontificis, & aliorum prelatorum potestate, ad dispensandum, vel commutandum.

18. Verum hocita vniuersaliter dictum non audio dicere.

Quia Doctores omnes nu. 7. relatis sola promissio facta homini, & simul Deo, ab homine illo acceptata coentent sunt, ne licet dispensatio, aut commutatio absque eius consensu. Præterea, quia negati non potest tunc etiam ius homini illi acquiri. Nec rationes contrarie probant intentum. Non prior, quia non est illa legitima ratio, cur is transitus licet, sed quia in ea obligatione incertitacta conditione, nisi elegit strictorem religionem, iure ita statutum dicitur. Non enim posterior, quia non cessat ille finis, nisi legitimè factis dispensatione & commutatione; hoc autem est, quod disputatur, an possit legitimè fieri. In eo tamen cau admittetur predicant lentitudinem, quando principaliter promissio fit in honorem Dei, non resipiendo etiam secundario utilitatem eius pauperis, aut locipii; Iecus quando saltem secundario ratio huius habita est, ob illius pauperis, aut loci paupertatis, vel speciale affectionem; tunc enim non potest absque eius consensu cadere in id votum dispensatio, illudve commutari.

19. In dubio autem, an saltem secundario habita sit ratio illius pauperis, aut loci, indicandum est habitam esse. Id enim significat promissione dirigi in eum pauperem, vel locum: si enim nec secundario horum ratio habita est, dirigetur utique in solum Deum promissio.

C A P V T XLIL

In quibus religiosorum votis possint prelati regulares dispensare.

S V M M A R I V M .

Prælati regulares possunt in votis sive religiosorum dispensare, sicut Episcopus in votis secularium sive subditorum, n. 1. An possint in votis transiendi ad strictiorum religionem, n. 2. An possint dispensare, ut profecti in strictiori transiendi ad laxiorum, & ut profecti ad chorum sunt laici Ramisius, n. 3. An possint dispensare in votis de novis licentia factis, n. 4. An possint dispensare in votis de licentia alteriori superiori, n. 5. An possint cum ipsi dispensare in votis non pecuniaris, n. 6.

I Am ex dictis cap. 39. num. 3. constat prælatos regulares possint dispensare cum suis religiosis exemptis, sicut pallium Episcopum subditis liceat discessus. Hinc deducitur primò, integrum esse his prælatis dispensare in votis religiosi transiendi ad strictiorum religionem. Sicut posse Episcopam cum suis subditis in eo voti dispensare, diximus c. 40. n. 7. Nec obstat prælati regularem carere potestate irritandi eiudemodi voti. Ut diximus cap. 33. n. 2. Quippe et dispar ratio, nam quod transtinet hunc non subditur prelato vt domino, & subiectio propria religiosi, cum hinc minimè includatur in iis, que ad obedientiam voti pertinent. At subditur prelato, vt uno spirituali prelato, sicut feulares Episcopo subfunt, ac proinde poterit cum illo dispensare, ac potest Episcopus cum secularibus. Præterea, qui irritate est voluntatem subdit ratione dominij in eam coercere, quod nequit prelator respectu huius transiendi. Dispensare autem est, sponte subdit potest dispensationem voluntati annuere ratione spiritualis in ipso potestatis. Atque ita docent D. Antonius 2. p. tit. 11. c. 2. §. 9. vers. Hoc autem rideatur. Sotus lib. 7. de iustit. q. 3. 4. dub. 2. col. 5. vers. Tertius operum ord. ep. & q. 4. ar. 3. col. 5. vers. Sequitur subinde Nauarr. comment. 4. n. 22. de regul. & lib. 1. confessor. tri. de voto, in priori edit. consil. 30. n. 3. in posteriori, conf. 40. n. 3. Angles floribus 2. p. quæsi. vna ca de voto, a. 8. diff. 9. conclus. 6. Enriquez lib. 7. de indulgentia, c. 22. n. 7. Aragon 2. 2. q. 88. art. 8. dub. 1. conclus. 1. sol. 10. 18. col. 2. Manuel 2. 10. summe & 8. 9. n. 4. Leonardus lib. 2. de iustit. c. 40. dub. 13. nu. 107. initio. Petrus de Ledesma 2. eo. summe, tract. 10. c. 7. dub. 11. dicto 1. Emmanuel Sa in summa, v. Votum, vbi de voti iuritatione, n. 18. Sayro in clavis regia, l. 6. c. 11. nu. 90. & 91. Azor. 1. i. instit. moral. l. 1. c. 22. q. 12. Suarez. 10. 2. de religione, tract. de voto, l. 6. c. 10. n. 16.

An vero dispensare possit cum professo in strictiori, vt ad laxiori transiendi, & cum professo ad chorum, vt fiat laicus. Dicuntur 1. 6. tractantes de voto obedientie.

Secundò deducitur, quoniam factis controuersum sit, an bi prelator irritare valentem votum sua licetia emissum à religiosis, de quo egimus, c. 27. à nu. 7. ut certum esse posse eos in eo voti dispensare. Quia sive ea licentia praediicit potestat dominativa, sive non, nullatenus tamen praeditat spirituali, à qua dispensatio manat, cum virtute potestat diversè valde rationis sit. Et confirmatur, quia concedendo eam licentiam, si dicamus potestat dispensandi priuari, aut ea priuatio debuit confutare ex propria voluntate, aut ex superiori, aut ex natura rei; sed nullo horum modorum confutat. Nam non ex propria voluntate, sive enim liberè irritandi potestat ante a competencye praediicatur confundens est vele, cedendo aliquatenus iure dominij, potestatem autem spiritualem nullatenus minuit, nec minuerit potuit. Nec ex voluntate superiori consurgit, de ea enim minimè constat, nec rationes confonat, vt qui concedendo eam licentiam nullius culpe reus fuit, præter potestat spirituali dispensandi in eo voto. Necdemum ex natura rei confundit, quia ex ea licentia tantum sequitur votum esse firmare maiori munere; ut votum quantumvis firmum, subiectur potestat spirituali dispensandi. Ergo poterit potestat regularis in huiusmodi voto dispenseare. Et ita

tradunt Angelus in summa, & Votum, 4.n.8. Sylvestr. v. Votū, 4.q.3. dicit q. Taberna v. Votum, 5.q.1. n.5. fine. Catec. 2.2. q. 88. ar. 8. col. 3. vers. Ad eius evidentiam, ad finem. Aragon. 2.2. q. 88. a. 8. f. 10. 19. vers. Et aliud dubium. Suarez ed. c. 10. n. 17. Quamvis momentò dubitatis Ricard. 4. d. 18. a. 4. q. 3. dicimus certum esse aliam superiorum adire.

5. Terio dederunt, quamvis præclarus inferior irritare nequeat votum licentia prælati superioris emulsum (vt diximus c. 27. n. 4.) possit tamen illum in ea dispensare. Quod optimè docet Suarez ed. c. 10. n. 18. Ratio autem differentiationis est. Quia cum irritatio pertinet ad potestatem dominicatum, aduerteretur dominio superioris, qui eam licentiam concessit. At dispensatio cum sit diversa potestatis, minimè illi praedita.

6. Ultimò deditur, posse quoque prælatum dispensare in voto religiosis, non committendi alicuius peccati. Sicut diximus c. 40. n. 12. post Episcopum dispensare in hoc voto. Quia eti religiosi non subdant prælati quoad obligationem eius vitandi peccati, subduntur tamē quo ad nouam voti obligacionem. Ita docet Aragon. 2.2. q. 88. a. 8. dub. 1. consil. 4. f. 10. 18. Manuel 2. to. summa. c. 89. num. 5. Sayro in clavis regia, lib. 6. c. 10. n. 8. in fine. Atque posse commutare id votum fatentur Caietan. 2.2. q. 88. art. 8 ad fin. in solut. ad penult. Angles floribus 2 p. q. mica de voto, art. 7. diffic. 2. in 3. conclus. quamvis hic minus bene neget potestatem dispensandi.

CAPUT XLIII.

De potestate delegata ad dispensandum in votis concessis religiosis.

SUMMARIUM.

Qua qualiter regitur in eo, cuius potestas committenda est, & an conatur concessio per simili posseis concessionem n. 1.

An confessio facultas ordinaria, quando conceditur etiam Episcopo circa vota referuntur, n. 2.

An intelligatur commissio ad dispensandum concurrenti causa, n. 3.

Preponitur prioritate religiosorum ad dispensandum in votis, n. 4.

An confessio favorabilis, & latè interpretanda, n. 5.

An virtus illorum possit dispensare in omnibus votis referuntur, quando Episcopus in ea dispensare posset. Preponuntur probantia non posse, n. 6.

Explicatur sententia Auctoris, n. 7.

An potest hoc extendatur ad vota emissi in favorem tertij, & ad emissi ante, & post priuilegium: & ad vota iurata, & potest delegata ad dispensandum extendatur ad communiantem, & contra. Remissio n. 8.

An hoc priuilegium extendatur ad relaxanda iuramenta castitatis, & religionis, & aliarum referuntur, n. 9.

An possit religiosi possit in votis castitatis ante matrimonium missio ad perendum debetur, n. 10.

Quia si nondum est consummatum matrimonium, vel si alter in adulterium incidat, n. 11.

Quia si id votum est factum post matrimonium, n. 12.

Quia si id votum religiosi, & non est matrimonium consummatum, num. 13.

An hoc facultas dispensandi in votis intelligatur cum solis subdatis, in qua sunt religiosi. Referuntur quodam opiniō, n. 14.

Explicatur sententia Auctoris, n. 15.

An id sit de facultate dispensandi in votis referuntur commissa per presentiam: & an religiosi Soc. Iesu possint eam dispensationem expedire extra confessionem: & si idem forum permissum, & ratione confitentia, n. 16.

Quod priuilegium habeant religiosi ad dispensationem, & commissione voti sacerdotum religionis, ad legem, summa, 19.

An sit vota causa huius dispensationis, sic quae votum fecit, aut eum credere fieri quia in illa religione melius. De inferius, n. 20.

An virtus priuilegii possit dispensare in eo voto, n. 21.

1. Consulit de sola delegata facultate religiosorum ad dispensandum in votis, mouetur quæsto: quia nec in imbole, nec in bulla cruciata datur facultas ad dispensandum, sed tantum ad communiantem. Ut dicimus infra tractantes de votorum commutatione. Nec solent dari similes facultates, nisi ad dispensandum, &

partim communiantem, circa vota referuntur, vt soler committere facta pœnitentia. Cuius commissionis elauſis late explicui lib. 8. de matrim. tota disp. 34. Si quæ autem aliae facultates dispensandi in votis alicui delegentur, explicande erunt iuxta eam tenorem, & iuxta ea quæ de facultate delegata religiosi ad hoc dicemus, si eisdem sint tenoris: nec pecularis ratio aliud studeat. Et quamvis religiosi gaudemus quoque facultate communitati vora, non est de hac pœnitentiâ agendum, sed de sola potestate dispensandi. De illa autem agemus tractantes de commutatione votorum. Præmitendum est, hanc potestatem dispensandi delegati non posse, nisi clericio prime confusa latenter, si hinc ordinario loquuntur, quamvis Pontifex possit quoque laico eam committere. Ut diximus cap. 37. n. 20. & 21. Nec censetur haec potestas delegati simili aliqui potestate concessa, vt facultate abfoliendi ab omni calo & censura referuntur, vel dispensandi in irregularitate, sed oportet ut exprimatur concepi potestatem dispensandi in votis. Quia cum ha potestates diversæ sint, nec priuilegia plus valent, quam solum, concessio vnius non extendit ad alterius concessionem. Quod per se notum est, & tradit Suarez tom. 2. de religione, tract. de voto, lib. 6. c. 12. n. 2.

Atque cum delegatur etiam episcopis facultas dispensandi in votis referuntur, in quibus ipse dispensare non potest, non est ordinaria, sed delegata facultas. Quod optimè docet Suarez to. 2. de relig. tract. de voto, lib. 6. c. 25. num. 1. contra alios, quos tacito nomine ibi refert, dicentes concessam episcopis esse ordinariam, concessam vero aliis, delegatam. Quia peream concessionem episcopis faciat, non omnino tollitur referenti, vt vel si maneat sub ordinaria episcoporum potestate, cui seclusa reservatione subdebeat, nec est perpetua concessionis annexa dignitati episcopali, in quo vto. que calo efficit ordinaria: sed sola iuridicio communicatur in ea vota referuntur, nec perpetuus dignitatis.

Secundò præmitendum est, haec delegationem non intelligitur delegatus posse ad libitum dispensare in votis, sed ex stenti causa iusta, quale dispensatio pertinet. Quia nemo potest amplius, quam ipse delegans potest: at quicumque delegans, etiamsi sit Romanus Pontifex, nequit valide in voto absque legitima causa dispensare. Ethoc est per se notissimum, & tradit Suarez ed. lib. 6. c. 17. n. 4.

His premissis, explicandum est priuilegium dispensandi in votis, concessum religiosi. Et quidem Innocent. VIII. concessio Mendicantibus posse dispensare in votis, in quibus possunt episcopi, demptis peregrinationis ultra duas dietas. Sunt autem duas dietae: viginti leucas. Ut relatur Rebus de priuilegiis schol. priuilegiis. 161. Azbedo alias referens lib. recipit regia tit. 7. lib. 20. n. 7. Manuel in Bulla Crucita. 9. 9. n. 141. Quia diximus c. 100. n. 3 dicas esse quatuordecim leucas. Sed credo esse errorem typographi, quae refert se ad predictum. Bulla, ubi ait esse viginti leucas. Sed amplius priuilegium dispensandi circa vota concessum est à Martino V. quo communicatione gaudenti Mendicantibus. Constat ex compendio priuilegiorum Societ. Iesu, p. Dispensatio, §. 10. lib. 10. Facultate Benedictini coetem a Martino V. possunt novi confessores deputari ad dispensare etiam in votis referuntur. Vbi Pater noster Generalis Claudio Aquanum communicantem facultatem omnibus superioribus, & alijs confessarijs, quibus ipsi eam commiserunt.

Hec autem priuilegium centenit favorabilis, & sunt latè interpretanda. Quia non continent dispensationem, quæ strictè intelligi debet. Ut probauit lib. 8. de matrim. disp. 1. n. 3. Sed concedunt dispensandi potestem: quam celeri favorabilem, & latè interpretandam, probauit edib. 8. disp. 2. n. 1. Præterea quia conceduntur roti religioni, in quo casu eis favorabilis, & extendenda, probauit edib. 8. disp. 1. n. 13. Et quia sunt erga personas indeterminatas: in quo casu eis favorabilis, & extendenda, probauit edib. 8. disp. 2. n. 6. & loquens de priuilegiis communianti tradit Leonardi lib. 2. de iustitia. 6. 2. dub. 12. num. 60. & de omnibus Enriquez lib. 7. de iustitia. 6. 28. n. 7.

6. Præmitendum est circa haec priuilegia est, an virtute ilorum possint religiosi Mendicantes, & frumenti coru priuilegii dispensare in votis referuntis Pontifici, quando in eis potest episcopus dispensare. Et videtur pars negligens. Quia id est possit episcopus in illis dispensare in illis casibus, quia seclusa reservatione poterit ut diuino naturali arreto in eis dispensare, & ideo referentio tamquam ius eius in votis, sit odio, & restringenda. Ut cōstat ex dictis c. 40. n. 25. in omnibus enim casibus, in quibus diximus ibi posse episcopum dispensare, huic fundamento innixi sumus. Quæratio nullatenus militat in his priuilegiis: nam seclusa illi religiosi sit potest. Præterea quia eodem c. 40. n. 16. probauimus concessis omnibus votis, concessa non intelligi referuntur, nisi exprimantur. At in voto priuilegio exprimuntur. Ergo nullatenus celerent concessa.

7. Verum dicendum est posse religiosos virtute posterioris priuilegii relativi. 4. dispensare in omnibus votis Pontificis referuntur, quoties in eis ratione alicui circumstantie occurrunt, quæ efficaciter deficiunt a veri voti referenti ratione, & materia. diximus c. 40. n. 16. vñque in finem, posse episcopum dispensare. Secus autem quando referunt voti referenti vera materia, & dispensatione in illam cadere, diximus eodem cap. 40. ius esse episcopo dispensatione solius necessitatis, quos casus explicamus ibi, à n. 34. vñque ad 37. Ratio prioris partis est, quia generaliter concilii Pontificis in eo priuilegio facultatem ad dispensandum in votis episcopo referuntur, id est, in quibus iure ordinario possunt episcopi. At in illis casibus possunt iure ordinario episcopi, eo quod referentio non intelligatur in illis. Ergo & poterunt religiosi. Et sic celari prior ratio contraria: nam si ex ratio non militat in religiosis, militat tamen alia, nempe, concessionis predictæ generalis. Præterea, quia ratione solius referentio probauimus c. 40. n. 16. haec vota referentia indigere speciali ratione, & non concessio referuntur. Cum ergo in his casibus non celerentur, non consummari matrimonium, Ducuntur, quod ante matrimonium consummatum teneatur ingredi reliquionem: quod petendo debitur, & altero reddente impeditur. Sic Azor. 1. i. institut. moral. lib. 11. c. 19. q. 20. vers. Sed dubie questionis est. At quamvis predicta opinio sit veritatis, sustinuit hunc teneri ad religionem: cum tamen probabilitas sit non teneri, dicendum est posse vñque tunc dispensare. Qui & manet in seculo, prout licet potest, tenuerit consummari matrimonium reddendo debitum, ac subinde in magno peccandi discrimine constituetur, si peticio debiti sit ei interdicta: atque ideo militat ratio concessionis, quæ fuit, ut hinc periculo prospiciatur. Atque idem docet Sayro in clavis regia, lib. 6. c. 11. n. 104. Manuel 1. to. summa, in 2. edit. c. 24. n. 2. Vega 2. to. summa, cap. 129. casu 118. punto 2. Atque idem est dicendum, priori bimeti ante matrimonium consummationem, etiam ad nuptias transferri animo ingrediendi religionem, quando is animus ad religionem ingressum non obligat. Quia militat eadem ratio, non enim tenetur hinc ingredi religionem. Eridem est dicendum, quando est illicitum diuinitum. Quia priuilegium est absoluendum, & absque via restrictione, & quia concedit dispensationem in eo casa, in quo episcopus possit dispensare: & posse episcopum in omnibus his casibus, probauit cap. 40. n. 64.

Quod si facultas votum sit emissum post matrimonium, ne quibus religiosi virtute huius priuilegii dispensare ad perendum debitur. Quod id priuilegium expedit loquuntur de votis castitatisante matrimonium emissum. Atque ita docent Manuel 1. to. summa, in 2. edit. c. 24. n. 14. & quæ regularibus, tom. 1. q. 6. art. 2. Vega 2. to. summa, cap. 129. casu 77. At poterunt vñque priuilegii quod habent in omnibus votis dispensandi, quando non sunt Pontifici referuntur: ut diximus, 7. dispensare non tantum ad perendum debitum, sed omnino in eo voto, quoties potest episcopus dispensare in eo voto, eo quod à perfecta voti castitatis ratione deficit. Quos casus explicamus cap. 40. à num. 51.

Sed si ante matrimonium, vel post, id tamen nondum est consummatum, vocent coniux religionem, nequeunt religiosi dispensare cum illo, vñpetat, aut redat debitum. Tum quia priuilegium de solo castitatis voto loquitur. Tum etiam quia nec episcopum posse ad id dispensare, probauit c. 40. n. 64. Quia tenuerit hinc religionem ingredi. Secunda difficultas est. An haec facultas dispensandi in votis concessa religiosi, sit restringenda, & ratiō in votis ante, & post priuilegium emissis, & ad vota iu-

eo primitio vii possint erga subditos illius dicere, in qua sunt religiosi. *Manuel additionib. ad Bullam Crucianam* §. 9. n. 12. o. affirmat sic hoc priuilegium restrigendum. Dicitur, quod si priuilegium concedat sola vota, in quibus possunt episcopi dispensare, ut n. 7. diximus. At episcopus illius dicere in solis suorum subditorum votis potest dispensare. Ergo idem dicendum est de religiosis illius dicesis. Cui facies, si restringentes facultatem commutandi vota concessiam religiosis: quos referemus c. 54. n. 52.

15 Verum dicendum est, nō esse restringendam ad subditos illius dicesis, in qua sunt religiosi, sed extendi ad quocumque videcumque venientes. Quia illa restringit ut possint dispensare in solis votis, in quibus possunt episcopi, intelligitur sic, id est, vt ne queant dispelare in votis Póficii referuntur, in quibus ratione reservacionis nequeunt episcopi dispensare. Cum enim hanc dispensandi potestem in minus strictam religionem, exigit causam. Hanc autem dicit *Manuel quest. regularibus*, tom. i. q. 25. art. 6. esse, si vobis patet se melius in ea religione inferiaturum Deo, quam in auctoritate, aut sic se velle. Sed neutrā causam approbo. Quippe cum communatio hæc admittat dispensationem habeat, exigit causam voti executioni obstante. Iuxta eam quae dicemus c. 45. Arneutra illam est huiusmodi. At minorem causam deiderit quādā puram dispensationem, per se constat.

16 Ultima difficultas est. An religiosi hac dispensandi in votis facultate possint in sola confessione vi. Quidam affirman. Quia hoc priuilegium conceditur confessori bus regularibus: quod denotare debet esse intra confessionem. Et consummatur, quia cum hæc facultates predictæ religiosi, concessa sit, quod melius patentrum ad illos confluenter saluti spirituali conlulete possint, ratione consentaneum est, vt sicut videcumque venientem possint confessiones audire, ita quoque possint in eorum votis dispensare. Tandem quia cum hæc priuilegia esse amplianda probauerimus n. 5, nulla ratione dicendum est ea ita restringenda. Et ita sensere viri docti à me confisi.

17 At verius est, posse ea facultate dispensandi vi extra sacramentum confessionis. Quia priuilegia dispensandi relata nu. 4. non pertinet vii audita confessione dispensatio fiat. Et (vt optimè ait *Suarez* to. 2. de relig. tract. de vot. lib. 6. c. 16. n. 4.) quando priuilegium non restringit expressè, ut dispensatio in confessione exercetur, aut in foro penitentie, non est opus confessione, licet petat vi dispensans sibi confessio approbat. Quia nomen confessoris est magis munera, quam actualis exercitii, & solum requirit ut pro munera audiendi confessiones sit approbat. Nec etiam aut sufficere, ut si necessaria confessio, si dicatur in priuilegio dispensationem concedi pro solo conscientia foro. Quippe hoc latius patet quam forum penitentia sacramentalis, & per illa verba solum exclusum non dispensatio valeat pro foro externo. Quæ omnia dixi lib. 8. de matrim. disp. 34. n. 29. ubi latissime id probauit, & retulit auctores, atque explicui confessorem virtute aliquis induit dispensante extra confessionem, esse iudicem runc in foro interno. Et pro hac tententia sunt quos referantur c. 4. num. 16. dicentes possere religiosos extra confessionem commutare vota virtute sui priuilegij, in quo tamen est multò maior difficultas, quia dicitur ibi, auditia confessio.

18 Immò & dispensationes commissas à facie penitentia-ria dicreto confessori, pro solo conscientia foro, probauit latissime lib. 8. de matrim. disp. 34. n. 29. posse expediri extra confessionem. Quod aperte indicat *Suarez* n. precedenti relata. Et ibi n. 30. probauit idem esse dicendum de religiosis Soc. 1. x. 7, qui virtute sui priuilegij eas dispensatio-

nis literas aperiant, & expedient eas dispensationes.

Tandem *Eugenius IIII. concessis prelatis congregatio- nis sancti Benedicti*, vt possint commutare aliquorū votū ingrediendi in auctiorem religionem, vt ingrediantur suam, dummodo si ante professionem receterint, dispensatio ita nullius momenti. Quod priuilegium refert compendium priuilegiorum *Mendicantium*, v. *Dispensatio*, §. 28. Infoper Societas leui habet priuilegium, vt in eam recipi valeant quicunque aliquanti religione intrandi, & ibi permanendi, ex qua causa votum emiserint. Constat ex compendio nostrorum priuilegiorum, v. *Communatio*, §. 3. ubi pater noster generalis *Claudius Aquanius* fit: *Hac facultate soli, & magna consideratione videntur provinciales, si ipsi eam in causa aliquo alio cauſa communicarent. & cum vi fuerit admodum prepositum generalem.*

Cum autem haec sit dispensatio, & partim communatio, eo quod sit in minus strictam religionem, exigit causam. Hanc autem dicit *Manuel quest. regularibus*, tom. i. q. 25. art. 6. esse, si vobis patet se melius in ea religione inferiaturum Deo, quam in auctoritate, aut sic se velle. Sed neutrā causam approbo. Quippe cum communatio hæc admittat dispensationem habeat, exigit causam voti executioni obstante. Iuxta eam quae dicemus c. 45. Arneutra illam est huiusmodi. At minorem causam deiderit quādā puram dispensationem, per se constat.

19 Id tamen admonuerim, quamus Mendicantes non possint in eo voto virtute huius priuilegij dispensare, nisi cum limitatione predicta, quam retulimus n. 19. in eo cōtinerit: posse tamen virtute priuilegij, cuius n. 4. meminimus, virtute cuius diximus n. 7. posse dispensare in omnibus votis referuntur, in omnibus casibus, in quibus potest episcopus dispensatio alienius circumstantia, posse (in qua) virtute illius dispensare absolute in hoc voto, vt ingrediantur sicut, vel aliam religionem, sine eo, onere, & egressi ex legitima causa ante proficationem, teneantur ad prius votum. Quia episcopum posse dispensare in hoc, eo quod sit dispensare in sola voti referenti circumstantia, diximus n. 7. Et quando episcopus dispensaret, & ille vobis bona fide ad probandum ingredieretur laxiorem religionem, ex ista causa egredieretur, non tenetur iterum religionem ingredi. Quia (vt constat ex dictis c. 16.) sic extens satisfaci religiosi voto. Nec vni priuilegio amplioris obstat confessio alterius restrictio. Quia dum Pontifex facultatem aliquam concedit cum aliquo exceptione, seu limitatione, solam illam facultatem limitat, ut ab ipso proficiat: quare si aliunde facultas illa finit in restrictione competere, non videtur subtilia, vel restricta, sed adhuc licebit ea vti. Ut optimè ait *Corduba*, allegato in signi *Dottore Ortiz*, *Super compendio Mendicantium*, v. *Dispensatio*, n. 24. Quæratione Nauar. Latina c. 25. n. 18. affirmat nos obstanti Decretum Tridentini sess. c. 4. de reform. de clementi vi episcopus possit cum Synodo minuere numerum missarum capellaniæ, quando exiguum stipendum id postulat, id posse episcopum extra Synodus. Quia id poterat iure antiquo, cui id decreuit non derogat.

C A P V T X L I V .

An, cum dubia est dispensatio, siue defectu potestatis in dispensante, siue ex alia causa, tutus sit ille cum quo dispensatur?

S U M M A R I V M .

An cum dubitatur de dispensantis potestatis, si integrum ei dispensare in voto, & si cum quo dispensatur, si tunc referatur quadam sententia, n. 1. Explicatur quid dicendum, quando dubitatur an superior dispensans sit legitimus, n. 2. Et ibi quid si dubitet de domicilio subdit.

Quid, quando potestis est ordinaria, & est subditus an possit in eo voto dispensare: vel dubitas vobis an vocum rei referatur, vel potest non referatur, & certitudine, 3. Et ibi, quid si est certitudine de voto, & dubitatur an sit referatur.

Quid si potestis sit delegata, & dubitatur an ea extendatur ad illum causum aut dubitetur an sit referatur, n. 4. Quid si hoc euentus sit dubium, quale votum subditus emiserit, n. 5. An si dubitatur an legitimus causa ad dispensationem concurreat, an dispensanti superiori subditus sit tunc, n. 6. An propter tunc superiori dispensans? Remissio, n. 7. An si dubitatur de valore dispensationis, ut quid dubitatur in imprecis tacerit verum, aut falsum expressum, aut ex veritate tacitum, vel falsum expressum, ac proinde vobis dispensationem, n. 9. Quid si in omnibus his casibus constet potestis extendatur, ut virtute illius possit in aliquo causa dispensari, censenda est extendatur ad illum. Ut optimè tradunt *Decius* c. At *scilicet*, §. 8. ad ulterius, in noua edit. limitat, n. 10. de iudicio, & ibi *Hippolytus* n. 9. *Stimula* de voto, q. 6. n. 57.

Posterior modo potest esse dubium iuris aut facti, aut virtutis simili, eo modo quo n. 3. diximus posse hac dubia accidere respectu potestatis ordinariae. Et tunc est idem dicendum, quod diximus co num. 3. de potestate ordinaria. Quia militat eadem ratio, nempe, votum referuntur non esse certum: ac proprie non reputati referuntur. Atque idem dicendum, esti simul concurret dubium iuris explicatum num, praeterea rationem ibi traditam.

Terter causa huius dubij potest oriiri, et quod dubitatur an sit legitima dispensandi causa. Erunt si prælatus propria ei vere causa à subdito dispense, tutus esti subditus viendo dispensationem. (An vero prælatus in dubio legitima causa possit turdū dispensare, dicemus c. sequenti.) Quia in hoc dubio standum est superioris iudicio. Vt optimè tradit *D. Thomas* 2. i. q. 88. a. 12. ad 2. *D. Antonius* 2. p. 1. t. 2. 8. 9. notabilis 3. *Sylvestr. v. Potum*, 4. q. 6. *Tabiena v. Dispensatio*, q. 10. n. 12. *Arago*, 2. q. 9. 88. a. 12. ad 2. *Suarez* 10. i. de religione, lib. 2. de diebus festis c. 3. n. 1. & 10. 2. tristitia de voto, lib. 6. cap. 17. n. 6. & 20. & tom. 5. in 3. p. disp. 41. c. 13. fine. *Sayro in clavis regia*, lib. 6. c. 12. n. 25. v. 7. Quia omnia, in pao. *Emmanuel sa in summa*, v. *Votum*, vbi de voti uitiatione, n. 20. Idque non obscurum significat *Sotus* 4. d. 21. q. 2. art. 2. col. antepenult. vbi dices dispensationem vota Pontifice concessam absque causa, esse irritam, subiungit, si manifestus erit non intermixta, præsumi causam iustam. Et lib. 7. de iustitia q. 4. 4. 3. ad 2. fine, vbi ait dispensationem in voto esse irritam, quando manifeste conflitat nullam esse causam. Quare dum quidam Doctores, quos retuli lib. 8. de matr. in disp. 17. n. 14. dicunt non præsumi causam in principi dispensatione in iure diuino naturali, cuius obligatio est vti, intelligendi sunt in foro externo. Et dum alii citati ead disp. 17. dicent non credi prælatu dicenti se existenta causa dispensare, dum in lege superioris dispensant, intelliguntur etiam in foro externo. Atque hanc doctrinam credo veram, non solum quando dispensat ipse prælatus, sed etiam quando alius ex ipso commissione, aut priuilegio. Quia in eo actu fungitur superioris vice.

Sed an prælatus ipse peccet, dum dispensat in dubio an causa sit sufficiens. Dicemus c. seq. n. 10.

Quarta causa est, quando dubium oritur ex parte ipsius dispensationis. Et tunc potest oriri dubium, aut quia dubitatur an illa extendatur ad hunc casum, v.g. dispensatio est à legitimo superiori in voto castitatis, at ex dispensatione tenore dubium est, an sit absoluta & omnimoda dispensatio, ita ut votum liberetur omnino vot: an solum sit ad esse illum illius matrimonij ineundi: & in hoc dubio sit conditum est eam dispensationem non esse totalem. Quia licet potestis dispensandi sit favorabilis, & extendenda ad calum dubium: vt diximus nu. 4. At quia dispensatio est odiosa, & restringenda, (vt probauit lib. 8. de matr. disp. 1. a. n. 3.) non extendetur ad calum dubium. Atque ita docent *Decius*, *Hippolytus*, & *Stimula* c. 4.

Aut potest dubium id configere ex eo quod dubitat imperans dispensationem, an tacuerit verum, aut falsum expressum. Et tunc cum delictum non presumatur, *I. Merito*, ff. pro socio, presumptio erit ut non deliquerit, & sic pro dispensationis valore. Aut est certus se verum tacuerit, aut falsum expressum: dubium tamen est attentis omnibus

omnibus circumstantijs, in ea causa tacita, vel falso expressa, si finalis, ita ut veritate non tacita, & causa, vera expressa, non concederetur dispensatio, & proinde dispensatio sit irita: an porcius tantum si impudica, nempe, quia alius concederetur dispensatio, & sic illi non viraretur. Arque in hoc dubio res est valde controvera. Multi affirmant presumi finalem, & sic coruere dispensationem. Quos retuli lib. 8. de matr. disputatione 21. n. 20.

At ibidecum cum multis alijs luctuini presumi causam impudicam, & sic valere dispensationem. Atque idem probauit ea disp. 25.

10 Tandem si quas, an dispensatio in omnibus praedictis dubiis concessa corriuit detecta postea veritate in contrarium: si distinguendum est. Si dubium erat de sola superioris potestate, an ille esset legitimus, necne, si re reuera habuit ille titulum, et si inuidium ratione aliquius viri occulti, & ideo committere exsuffitabatur legimus superior, valebit viritate dispensatio concessa, quamvis potesta detegatur non esse legitimus superiorum. Si vero detegatur cum caruisse titulo collato a legitimo superiori, non valebit dispensatio. Ratio est, quia in priori causa valent gesta, sive illi sit ordinarius, sive delegatus, siue gesta pertinuerint ad forum exterritum, sive ad internum per I. Barbarum, sive officio praetorio. Secus autem in posteriori causa. Sicut virum que latifundum probauit lib. 3. de matr. rot. 22. Si autem ex alijs causis oitum sit dubium, ut quia dubitatur, an potestas illius delegari extendatur ad hunc casum, aut ad iustum sit referendum, aut an causa fuerit sufficiens, existimare dispensationem tunc bona fide concessam non corruiere, deinde potesta veritate in contrarium. Quis cum in iis dubiis potestas dispensandi sit legitimus concessa, superior legitimus cauus est. Ergo validus actus non penderet futuro euentu. Item quia cum in hoc dubio casus non sit referendum, porcius superior illi dispensatio, nec dispensatio conditionalis tunc concessa, sed absoluta. Ergo a nullo futuro euentu penderet. Tandem, quia recta ecclesiæ administratio hoc petit, nec enim alter vitarent innumeris scrupulis, quia illi subordinari possent. Ergo hoc modo censeretur concessa potestas praedicti, & ipsorum delegata. Demum si dubius fuit ratione veritatis tacita, aut falsa causa expressa, aut aliqua futilis, inixa dicta in iusta corrigeretur dispensatio, detecta veritate in contrarium. Quia hoc non pertinet ad superioris potestam, quae in bono & ecclesia est late interpretanda sed ad solam eius veritatem voluntatis reducitur: quae est tantum dispensare iuxta propositionem sibi veritatem.

C A P V T . X L V .

De necessitate causa ad dispensationem petitæ: & quales debeat esse causa.

S V M M A R I V M .

Quæ questiones disputande sint. n. 1.

An ad voluntarii dispensationem in voto exigatur causa? Refertur quædam sententia. n. 2.

Explicatur sententia anterior. n. 3.

An si tunc admittatur dispensatio commutationis, & debet causa dispensandi, corruiat etiam commutationis? Et si ista aliqua dispensandi causa, sed non sufficiens, corruiat tota dispensatio? Refertur sententia. n. 4.

An si præsumatur sententia dispensandi in voto, aut in alta superiori lege, absque præmissa causa cognitione, ut re vera est causa legitimus, valens dispensatio? Refertur opinio. n. 5.

Explicatur sententia Anterior. n. 6.

Quod si illi sit delegatus ad dispensandum in voto. n. 7.

Quid in dispensationibus, quæ eorum secesserit ordinarii, aut saepem penitentiaria confessores. n. 8.

Quis si notior est causa: aut certior confitentes dispensanti? & idem de precum veritate, ut tunc uenerit dispensatio ab illa causa, aut previous examine, nec per eam dispensari. n. 9.

An ut superior licet dispensare, exigatur causam esse manifeste in sua parte, satis sit eam esse diu in amm. n. 10.

An subditus dubium de iustitia causa, si tunc superioris dispensantes remissione. n. 11.

Satis argumento. n. 12.

Possunt numeri 12. innuenies alias summarias, quæ deficient.

cognitionem premitrunt, quæ in illis commissionibus perit. Quia in eis commissionibus additur, si per diligenter examinationem inuenieris ita esse, vel preces venturæ nisi quæ verba inducent formam & conditionem necessariam seruanda, ut executio illius commissionis valeat. Quid cum multis contra illius explicansque quando verba delegationis indicant formam, probauit lib. 8. de matr. disp. 34. num. 16. & disp. 35. n. 16.

In omnibus autem causis explicitis triplici numero precedentibus, non tantum validè, sed etiam licet expediri dispensario nulla causa cognitione praemissa, quando eius veritas est notoria, aut dispensari certè constat. Quia id examen pertinet ne temere dispenset: quem remittat causa, existenti causa notoria, aut libi omnino certa. Quod fatus probauit lib. 8. de matr. disp. 17. num. 12. & disp. 34. n. 24. & disp. 35. n. 16. Et loquens ab solute de dispensatione tradit Suarez to. 2. dereligione, tract. de voto, lib. 6. 4. 9. n. 7. fine.

10 Quod si quas, an exigatur causam esse manifeste iustam ut superior valeat dispensare: an potius sufficiat causa dubia. Potest dubium hoc referri ad sufficiemtiam causæ quoad esse & ut excusandi a præcepto uti obligatione, ab illa omni dispensatione. Et tunc constat sufficiere causam dubiam. Ut dicimus num. 36. & 39. Aut potest referri ad sufficiemtiam causæ ad dispensandum in præcepto, aut vero, quorum obligatio efficit seculendo dispensationem. Ioan. à Metina tract. de penitentia. q. de dispensat. super confessione reuelanda, ad fin. affter peccate dispensantem, non tamen explicat, an dispensatio sit valida, necne. At verius credo eam non peccare. Quia in benigniore patrem est in eo dubio inclinandum, & credendum est facultatem superioris esse in hoc dubio: id enim per bonum, & suam ecclesiæ regimem reseruatum multis scrupuloso in occasionibus exposta potestas, siad causa solis certas excederetur, & vix audirent superiores dispensari. Erat aperte docent Sylvest. q. Dispensatio. q. 4. n. 20. fine. vbi ergo de praedictis regularibus, quibus præsumitur dispensare in regulis, sit ait: Dispensare possunt quando eis constat de causa legitima, & etiam si dubitent.

Quia ad clementorem patrem declinandum est. Et Palacos. 4. d. 38. disp. 3. col. 6. versikel. Et igitur dispensatio, fol. 86. vidi tunc dispensationem in exigere causam iustam, addit hoc: Et per causam benevoli, subditi, non evidenter iustam, sed probabilem, vel dubiam. Quod si tamen non veretur dubium circa causam sufficientem, sed an causa aliqua dispensandi ex litera, nequitiam posset dispensare. Quia potestas dispensandi exigere necessariam causam, arque adeo extendi non debet ad dubium an sit aliqua causa necesse. Ecclesiæ gubernatio per eam potestarem, sicut petit quando constat de causa, & de sola eius sufficiencia dubitatur.

11 Quidquid autem sit de hoc, certum est subditum esse tunc, qui dubius de causa, temere exponit superiori, sille dispense. Quod probauit cap. præced. n. 6.

12 Tandem ad argumentum contraria proposta num. 2. respondetur. Ad primum dicendum est, eam conditionem nequaquam imputari voto, sed solum respectu superiorum giudicantium potestate dominativa. Ad secundum dic, licet viritate potestas derit in edificationem, & non in destructionem, verlati in hoc disparitatem. Quod veraque detur iuxta suam naturam, & ideo cum natura dominij sit, ut dominus possit ad libitum validere sua vita, esti peccare posse in illius abusu, ita gaudens potestate dominativa irritat validè absque causa, quamus forte tunc peccet abusa potestatis. Potestas autem spiritualis dispensandi de voluntate aliena peccat ad valorum actus, ut prudenter ac iuxta præsumptam domini voluntatem dispensatio sit, ac proinde si temere, & absque causa hac, est irritata. Ad ultimum dic, id tantum concludere non posse subditum sua voluntate impedire potestatem superioris ad dispensandum ex iusta causa in suo voto.

S V M M A R I V M .

An iusta voti dispensatio exigat semper dispensationem pertinere dicere ad bonum communem. n. 13.

An enidem causa exigatur ad dispensandum in voto, & ad relaxandum iuramentum in iure. Des iuramentum. n. 14.

Ad dispensandum in voto exigatur causa illius executionis obstante. n. 15.

Quod quæ de voto committatur in minore. n. 16.

Ad iusta dispensando in voto causa, conferre magnam pecuniam, ad opera pia & publica. n. 17.

An causa iusta se prudenter arbitrio libranda. Et que prudenter accende debet. n. 18.

An maior causa debet ad dispensandum in voto, quæ in legem. n. 19.

An quæ dignissima est votum, eo major causa, ut exigatur. n. 20.

An maior exigatur causa ad dispensandum in voto & obstante, quam in juri, aut conditione eiusdem rei. Et maior ad dispensandum in conditione, quam in pena: sique iusta ratio pia in voto pena, ad exigendum materiam causam. n. 21.

Ad minor causam exigatur, quo minor est relaxatio materia promissa, communando parvum in aliam. n. 22.

Ad quando partem dispensari in voto, relata partiæ eius materia exigatur maior causa, quam dum mutatur omnino materia in altera minoris partem. n. 23.

Ad exigatur minor causa ad dispensandum in tempore executionis voti, quam in ipso voti. n. 24.

Ad exigatur maior causa, quando eis simul votum, & iuramentum. n. 25. Et ibi quæ quando idem vinculum repetitur.

Ex quæque capite oritur iusta dispensando causa. n. 26.

An si iusta, quando votum ex minus prudenti deliberatione est factum. n. 27.

Ad exigatur tunc concurrens magna implendi difficultatem numero. n. 28.

Quia se votum ita temere factum inveniatur potest esse utiliter. n. 29.

Quid de votis præsumit enim: ante, aut post pubertatem. n. 30.

Quid de iusta fado meo mortis à nomine insufo, aut non ad exitandum votum. n. 31.

Quid de incuso ad illud extorquendum. n. 32.

Quid de votis de omni. n. 33.

Quid quando errant, aut ejus error circa solam causam impulsiuam. n. 34.

Quid quando eis votum non petenda dispensatio in omnibus his causis. n. 35.

Quid quando est dubium, an materia sit causa mala, an inutilis, aut impotens causa bona. n. 36.

Quid sit illa maior bona imputandi dispensatio. Bellenda sit. n. 37.

Ad sufficiens potestis ex votis dispensationem materiem p. ritualium vocationis. etiam cum aliquo dubio. n. 38.

Ad item sit dicendum, quouscunq; est dubia voti obligatio ob quamvis causam. n. 39.

Quid quando votum potest esse occasio ruine, vel attenta communis hominum conditionis, vel solo votuum. n. 40.

Quid quando est magna difficultas impetrare votum. n. 41.

Et si sufficiens causa vox mea magna scrupulus ratione votum. n. 42.

Quid de morbo continuo, aut debilitate votum ad justificandam religionis ostendit. n. 43.

Quid quando magnum est transgressus personum. n. 44.

Quid si consurgent ex prævo votum habentur. n. 45.

Quid si oritur ex frequenti voti oblitio. n. 46.

Quid de vehementi ludendi desiderio. n. 47.

Ad plena priuata vocationis utilitas posse esse iusta dispensandi in voto religiosi causa. n. 48.

Ad ista causa, necesse, aut magna boni communis utilitas, ut impetrare votum officium consonandum, aut dicendum. n. 49.

Quid de magno domino aut familiæ domino. n. 50.

Ad isti sufficiens causa ad dispensandum in voto religiosi aut castitatis, necessariae premissi consonandum. n. 51.

Quid de morte continuo, cuius via venerorum ubi videntur. n. 52.

Ad temporis singulis diebus causis, ut sunt num. 53. & ibi an raro detur causa ad oblationem dispensationem abque communitate mortis.

Ad predictam omnem causam sit ad dispensandum in voto religiosi, & castitatis. n. 54.

Quid quando potestis ex iusta dispensatione in voto religiosi causa. n. 55.

Quid ad voluntarii dispensationem est primò non lempiter desiderari ad iustam voti dispensationem, ut causa dispensandi spectet directè ad bonum commune, sed causa esse viritate, uti rei, & absque causa hac, est irritata. Ad ultimum dic, id tantum concludere non posse subditum sua voluntate impedire potestatem superioris ad dispensandum ex iusta causa in suo voto.

- id probat *textus* c.2. d. *voto*, ibi, *Nos autem ipsum à voto, quod in tenera etate, facilitate potius, quam ex arbitrio discretionis promisit, ab soluimus.* Hocque latius probauit multis *Dōctores* referentes lib. 8. de matrim. disp. 20. n.12. & ultra *Dōctores* allegatos, tenente *Sayro in clavirę regia*, lib. 6. c.12. n.30. *Suarez* 12. d. *de relig. trāt. de voto*, lib. 6. c.17. n.8.

Hoc autem limitat *Valentia* 2. d. *disp. 6. q.6. pundo* 7. ad *adsum*, quando talem leuitatem præterita lequeretur postea maxima implendi difficultas ob infirmitatem votantis, ac lapsuū frequentiam, ita ut iam id votum reddatur inutile personæ: *unc enim ea leuitas reductio ad causam executioni voti obstantem. Dicitur, quod communis sententia (vt n.15. diximus) perat ad voti dispensationem, vt addit causa eius executioni obstant. At hæc limitatio displiceat.* Quia eam causam sufficere ad dispensandum in votis prudenter emissis, dicimus n.41. & 44. Quare nil peculiariter tribueretur faciliat, & imprudentia in votuendo. Cuius contrarium, & *textus*, & *Dōctores* non precepit, aliquid aperte volunt. Arque *Palidian*. 4.4.28. q.1. i.17. n.19. at haudmodi vota non omnino obligandi vi gaudeat: quod nulla alia ratione innuit potest, nisi quia secum dispensandi causam asserant. Et ratiō adducet & *præced. satis* hoc probat. Quare dum *Dōctores* n.15. relata petunt ad voti dispensationem, adesse causam executioni illius obstantem, intelligunt de votis prudenti deliberatione emissis, in quibus ratio in voluntarij admista non praebet iustiam dispensandi de causam. Placeat tamen, ut ex his, hac leuitate non omnino sit in voti dispensandum, sed admista aliqua commutatione. Vt bene docet *Petr. de Ledesma* 2.10. *Summa*, trāt. 10. 3. 8. in *part. vbi tractat de causis dispensandi*, c. 1. dīcto, & in *finis capit. Etidie* cædixit *Leonardus* lib. 2. de iust. c.9. dub. 12. n.10.1. hanc leuitatem esse causam facilioris dispensationis. Et *Suarez* in *præced. relatus* sit esse causam remittendi voti, vel ex toto, vel ex parte.

Alij limitant, ut intelligatur hæc causa, nisi votum non nocet, sed reperitur postea vtile, tunc enim non erit hac causa sufficiens tollendi voti. Ita *Suarez* cod. 17. n.14. Qui si intelligat hanc causam non esse sufficientem ad omnino dispensandum, arque tunc maiorem commutationem adiungendam, quām si sola facta causa deficeret, id admitto. Si vero vel nullam tunc ex ea indeliberatione oiri causam dispensandi partialiter, non placet. Quia non tollit defectus plena deliberationis ex accidentia eventu, qui hanc dispensandi causam præberet.

Hinc inferunt primò, esse iustum dispensandi causam hanc faciliter & imprudentiam in votis impuberum, imò & puberum, quando discretio non multum suppleret. Atque ita docet *Suarez* cod. 17. n.8. Imò quando ante puberatum est emissum votum, probauit lib. 8. de matrim. disp. 10. num.13. sufficere eam causam ad totalem dispensationem: et si consilium fit tunc aliquam commutationem admiscere, luxa dicenda c.1q. n.4.

Secundò deducunt metum mortis procedentem ex naufragio, aut ex alia causa non incussa ad extorquendum votum, præbere iustum dispensandi causam, quando prudenter deliberationem excludit, secus quando illam habuit. Atque idem credo quando is metus effet leuis, si prudens deliberatio defit. Quia cum defectus matura deliberationis præbeat hanc causam, nil refert qualitas metus ad votum inducentis. Posterior pars inde probatur, quia cum nulla iniuria in eo voto emitendo concurredit, nec matura deliberatio defuerit, non est cur id votum affter securum dispensandi causam. Atque ita præbatur ad disp. 20. n.14. Et videtur tenere *Suarez* cod. 17. n.8. vbi inter causas dispensandi ex plena deliberationis defectu, numerat metum. Et sic intelligendus est *Sayro in clavirę regia*, lib. 6. c.12. n.30. vbi inter dispensandi causas numerat metrum.

Quando autem metus effet incussus per iniuriam ad extorquendum votum, necessiter talis qui illud irritaret, existimo iustum dispensandi causam præbenti ex illo, quām non minuerit plenam deliberationem. Quod in eo eventu cedat dispensatio in maiorem Dei honorem, ne summa Th. Sanchez pars II.

fibi accepta videatur in iustitia extorquentis votum. Item quia id votum nequaquam ex animo processit, sed ad redimendam vexationem. Tandem quia suprā c.3. diximus eñi probable id votum non obligare, & n.39. probabimus dubium de voti iustitate præbente iustum dispensandi causam, neclum eius nullitatris probabilitas eam praebet.

Tertiò deducitur, dolum quoque quo votum emissum est, præbere iustum dispensandi causam. Ut bene docet *Sayro* n.31. fine *relatus*, quod est necessarij intelligentius de dolō non irritanti votum, quando enim illud iurata, nulla dispensatione opus est. Et ratiō est, quia valēd minor voluntarium ac proprie militar eadem ratio que in votis ex imperfēcta deliberatione emissis. Et constatibit magis ex dicendis n.sq.

Vlturn d. deducitur est, etiam iustum causam dispensandi, ei. tamen circa causam impunitum voti, aut iustum iurata. Quia minuit eum voluntarium. Quod ex quodam *textu* & *Dōctoribus* probauit lib. 8. de matrim. disp. 20. n.16. qui dicunt causam dispensandam in his votis, ac proinde content eis iustum dispensandi causam, cum aliqua commutatione admista.

Mounerint tamen non semper iustum dispensandi in votis hæc causam, elle quoque iustum dispensandi in voto non pertendat illorum dispensationis, sed quando cadet ratio reperitur in voto que vota. Ut si quis metu leuis, aut absque debita deliberatione promisit aliiquid Deo, at post libertè, seu matuō confitio votit se non pertinut priori voti dispensationem, in prudenter, vel metus in priori voti inuenire, que dispensandi in illo iustum præbeant causam, non præbeant ad dispensandum in postfectori, in quo illa non sunt iuncta: *secus autem si in posterio* quoque inuenientur. Quia tunc eadem est ratio.

Scundò causa dispensandi sumitur ex parte materiae voti, quæ sic assignatur à *Dōctoribus*, quando materia voti est facta inutiles, aut mala, aut impeditus minus bonum. Huius autores retulit lib. 8. de matrim. disp. 20. n.8. & ultra illos ita dicit *Sayro in clavirę regia*, lib. 6. c.12. n.27. Quos quidem non esse intelligendos, quando id confit, præbantibus: tunc enim votum definiri obligare, ac prouide dispensatione non egit. Sed intelliguntur quando res est dubia, an talis sit facta materia. Arque ibi dixi cōdēm *Dōctores* in aliis locis si ea explicare. Erat ita etiam explicant *Azor tom. i. instit. moral. l.1. c.19. q.7.* & *Suarez* loquens de falso cati, in quo minus bonum impeditur est dubium, in 10.2. de relig. trāt. de voto, lib. 6. c.17. n.10. Et ratiō est, quia votum debet de re licet esse, & utilite meliori, quare deuiat à fine, & ratione voti, non solum quando contrarium est certum, sed etiam in causa dubio. Nam etiam id dubium derogat feueritatis voti.

Est tamen maior illius boni impediti bonitas spectanda, atrenta voti materia non solum in le considerata, sed etiam quatenus obligat ex voto, v.g. dubitatur an ieiunium promissum obliterat moribondo, bonitas illius operis impediti comparanda est ad ieiunium, non tantum ut etiū actus abstinentia, qualis est in le considerata, sed etiam ut etiū religiosus ratione voti. Quia aliquo bonum impeditur non effet omnibus cōsideratis manus. Itēn quia cum per dispensationem tollantur vinculati voti, & eius materia, bonum causam dñi, etiāndi pietatis debet utrumque compensare. Atque huius autores retulit ad disp. 20. n.9. & ultra illos tenet *Manuel in addition. ad bullam crucifissam*, §. 9. n.105.

Imò est iusta dispensandi causa, quod ex dispensatione voti speretur major utilitas, majorque spiritualis ipsius votentis fructus. Quia per votum principaliter intendunt spiritualis votentis utilitas. Arque ita docent *Ricardus* 4. d. 38. a. 9. q.1. *Suarez* cod. 17. n.10. Qui optime addit id verum esse, quām si ipses in cum aliquo dubio.

Ex quo deducunt iustum causam effe dispensandi in omnibus aliis causis, quoties ob aliquam circumstātiā redditur dubia voti obligatio, quām id dubium non sufficiat ad liberandam obligationem voti, inclusa

dispensatione. Quod relatis auctoribus probauit ea disp. 20. n. 11. & vltra illos tenet Suarez cod. 17. n. 10. Maior in 4. d. 38. q. 3 fine. Contra deputius i part. §. 3. n. 4. ver. Ego vero. Pet. de Ledesma 2. tom. Summa, tractat 10. c. 8. fine, & quatuor columnis ante finem eius capit. vers. Digo lo primero. Quia alias eiller inutilis auctoritas prelatorum ad dispensandum; cum dispensatio nulla ex agitaria casibus certis excusantibus à voti obligatione.

40 Tertia causa sumitur ex parte materie voti, quando mortaliter potest esse occasio ruinae, sive per se peccata includat tale periculum, respectu hominum communiter, et vel votum nonquam peccandi mortaliter, & votum castitatis in conjugato, sive in particulari respectu huius voti. Quares morales magis sunt in induendo confidant etentis particularibus circumstantiis, quam in universali. Et sic possunt etiam intelligi Doctores n. 6. allegati, dum dicunt esse iustum dispensandi in votu non formicandi, quando materia voti reditum mala, id est, quando paret malitia occisionem, non ex se, sed ex hominis fragilitate. Erratio est, quia id periculum derogat malum fini voti, atque adeo rationes consonat, ut ecclesia illud cautelem dispensando in voto. Ne quod pro charitate perfectione introductum est, vergat in eius dispensandum. Nec obstat ligatum votu castitatis invenit matrimonium, incidunt fructus eius in id periculum. Quia non obstante culpa est subvenientem. Hanc castitatem vt facer, tradit Suarez co. 18. num. 9. Er quando periculum ex statu consurgit, satis probauit lib. 3. de matrim. disp. 20. n. 17. vbi adiurit quantum periculum ex votu castitatis statu confingit, vni coniugato ligato votu castitatis, illu non probare causam dispensandi in eis, ad quae castitas obligat, prae debiti petitionem, vt ne sit coniux illi sacrificium formicando, vel ut e matrimonio soluto aliquid ineat. Quia periculum illi coniugenti ex statu, satis constituit concessio debiti petitione per dispensacionem.

41 Quarta causa similiter sumitur ex parte materie, quando magna voti implendi difficultas supervenit, insufficiens tamen ad auferendum voti obligationem. Quia hoc est validum contentaneum benignitatis Dei, & necessarium ad confundendum fragilitatem humanae. Præterea, quia sepe magna difficultas periculum transgressionis affect. Et trahent Abbas. Non est. n. 6. de voto. Suarez codem. 17. n. 11. & dixi eadem disp. 20. n. 22. vbi duplex exemplum addiub. Prius, quando votum religiosum vñque ad fene- strem est dilatun, quando iam est dubium an illi possit sustinere religiosas austeritates. Posterior, sille votum religionem, in qua à carnis abstinentia, & fastis est ita debili stomachi, vt dubium sit eam abstinentiam ferre valeat. Quod optime intelligit Suarez codem cap. 17. n. 12. quando haec difficultas est denudo suborta, vel re vera, vel iuxta votum cognitionem. Quia si principio inerat, & fuit cognita (addo vel præfuit), non est (inquit) iusta causa dispensandi, nisi aliquid noui accidat, vel periculum sit subortum, aut experientia cognitum. Quia iusta difficultas sive voluntaria Deo oblat, Alia imitatio apponitur à quibdam, de qua dicimus n. 45.

42 Hinc deducitur iusta dispensandi causam esse, cum votum ratione voti non ludendi, vehemens ludendi de sidet, ac tentationem. Vt bene docet Nauar. Summa Hispana c. 18. addit. ad num. 1. c. 12. Latina cap. 12. n. 11. Sed tunc tamen, quando ex tentatione ex votu castitatis trahant, & frequens transgressionis voti cum periculo exponant. Quare bene Alcozer lib. de ludo, c. 13. concil. ait iusta quod esse dispensandi castitatem in iureamento non ludendi, si quis constitutus sit in illius violandi occasione, eo quod iurem sit, & in eo loco versetur, in quo iudum prætermittere nequit, nisi rusticus & agrestis habeatur. Secunda tamen quando ea sola allegatur causa, quod iurans valde ageret se à ludo abstinere, cùm tamen ratione iuramenti esse abstineat.

43 Secundo deducitur iusta dispensandi in voto religionis castitatem, morbum continuum, cuius siles desperatur, quando ralit est, vroblegantia regularis impedit. Atque idem bene docet Petrus de Ledesma 1. 10. Summa, tractat 1. 8. c. 4. vbi tractat de causa dispensandi, int. dat. A que ageret de voto indistincte tradunt hanc causam esse iustum, Nauar. Summa Latina & Hispana c. 12.

disp. 10. num. 21. Quod intellico, dommodo aliqua communitate miscetur: ut solet Pontifex miscere. Et cum inclinatione doget idem Sayro in clavis regia, lib. 6. a. 12. n. 29. fine.

44 Quinta dispensandi causa sumitur ex necessitate boni communis, aut magna eius utilitate. Ut si quis religionem auctoritate voullet, & expediter ad communem re publicam evitatem eius matrimonium. Hac causa sumitur ex Magne, & Ex multa, devoto. Erratio est, quod bonum commune sit priuato preferendum. Hanc probauit Doctores afferens lib. 3. de matrim. disp. 20. n. 24. & vltra Doctores ibi relatos tenet Suarez codem c. 17. n. 13. Sayro in clavis regia, codem c. 11. n. 29. vbi bene effectum huius rei exemplum, ut si ieiunium promissum impedit officium concionandi aut docendi, edens bonum commune. Arque eo num. 24. probauit cum Caetano, nil refert, etiam si illa bona communis causa sit exercita ex hominum malitia, vt si bellum fedari non posset, nisi pueri votu castitatis stricta nuberet, esset iusta dispensandi causa.

45 Ultima dispensandi causa sumitur ex necessitate boni privati. Quod est gravis necessitas domus vel familie. Ut si quis numerosam familiam habens sensuram grave damnum ex eius absentiâ peregrinationem voleret, esset iusta dispensandi causa. Quia his subvenire est opus pictatis, quod interdum prefetur operi religiosi. Et ita docent Nauar. Summa Hispana & Latina c. 12. n. 77. Lud. Lopez 1. p. infrastricti, c. 49. col. 2. ver. Leuita. Grafis 1. de cessione, lib. 2. c. 31. n. 35. Sayro codem c. 12. n. 30. Suarez codem c. 17. n. 13. Et quia contra contrarium sententia videatur Turrecrem, cum Hugo c. Requirat, §. Nisi rigor, t. 9. c. 4. atque adducunt, probant.

Non tamen est iusta dispensandi causa in voto castitatis auctoris, nec nisi sit consideranda progenici alium cum nobis illi non ducatur aut maritionatus, sed admixta aliqua commutatione, & ita solerit hoc causam dispensari. Quod sit causa mere temporalis, & sic non sufficit ad dispensacionem meram, sed tamen aliquis causa, ut admixta commutatione partim dispensetur. Ut bene tradidit Nauar lib. 3. confititorum, inpro. i. edit. de voto, confil. 32. n. 5. Enrique lib. 12. de matrim. cap. 3. num. 9. comment. in lit. D.

46 Est etiam iusta dispensandi in vroque voto causa, miniendo aliquam commutationem, morbus continuus, cui periti medici indicant venereis actibus subvenientem esse. Quia negari nequit materiam voti esse notabiliter mutatam, & gravem diffidat superius esse à votum non exigitur. Et ita latius probans contra alios sustinet lib. 8. de matrim. disp. 20. n. 26.

47 Demum duo obseruanda sunt. Primum, non semper singulas causas ex dictis sufficiunt ad totalem voti dispensationem, cuimulta commutatio adiuncta est, sed si pere debite plures concurrent, aut aliquam commutationem esse nesciendam. Erat bene docet Suarez codem cap. 17. num. 4. Inmodum bene etiam addit. num. 19. raro concurrent causam ad meram dispensationem. Quod idem tradit Alcozer Summa cap. 16. vbi de voti dispensatione, concil. 2. fol. 18. pag. 2.

48 Poterit est, Doctores allegati in predictis causis, præternam aut alteram causam, quas notauimus, in quibus est specialis difficultas, aut sufficiens ad dispensandum in voto castitatis & religionis, non agnoscit de his votis sed indistincte tradunt causas predictas esse iustas ad dispensandum in voto. At similiiter habent locum in his votis, si reperiantur proportionem debitam illis habere, attendendo quia maior est horum votorum dignitas, & maiorem in illis causam exigunt, & maiorem commutationem dispensationi instat.

De licito dispensandi visu nullam commutationem miscendo, & de obligatione aliquando dispensandi, aut petenda dispensationis vel commutationis.

An probatur peccet dispensando in voto, non miscendo aliquam commutationem & similiiter petentis Refertur opinio, 1. Explicatur sententia Authoris, n. 2.

Quando prudenter nulla imponitur commutationem, n. 3.

An si confessus adjuvare aliquam commutationem, n. 4.

An tenetur aliquando nulla misere commutationem, n. 5.

An aperte tenetur aliquando dispensare in voto, 6.

Explicatur sententia Authoris, n. 8.

Declaramus quando tenetur, n. 9.

An si nolit tunc dispensare possit appellare, n. 10.

An tenetur aliquando votum fecere dispensationem vici aut commutationem, n. 11.

T Rplex perit difficultas. Prima est, an praefatus, aut 1. quicunque alius habens facultatem dispensandi in voto, enique commutandi, peccet, sola dispensatione viens. Affirmant quidam. Quod si infidelis sit dispensator, qui cum minori dominii iactura potens aliquid efficeret, eius ratione non habet, cum maiori facit. Hi sunt Sororis lib. 7 de iustitia, q. 4. 4. col. 8. vers. Hinc ergo fidet. Manuel 2. tom. Summa c. 10. n. 4. ad finem, & in bullis cruciata, §. 9. nu. 107 fine. Quandoque 4. d. 38. dispensatio, proposi. 26. Arque idem dicunt de petente abolutam dispensationem. Et dicit probabile Suarez tom. 2. de religione, tract. de voto, lib. 6. c. 17. n. 18. initio.

At lib. 8. de matrim. disp. 9. vlt. tenuit, & nunc teneo, 2. nullam esse culpam dispensare nullam commutationem admicando, quando est sufficiens totalis dispensationis causa, quamvis iuste possit superior commutationem aliquam miscere. Dicor, quod manifestum in praefatis potest esse, non loquimur commutandi vota, & partim de dispensandi ad unam commutationem, sed etiam dispensandi omnino abique commutatione adiuncta. Quod vniuersi Doctores supponunt tanquam rem certissimam. Ego quiesco ad ista causa totalis dispensationis, nullis auctiis, & a vni. Prudentia enim illius facultatis vius solam iustam vltus causam petit, sicut in quacumque alia administrandi commissione contingit. Et confirmatur, quia si vltus potestet omnino dispensandi non posset esse abique peccata, vana, immo mala esset ea potestas. Ergo, quando causa est talis, ut sufficiat ad integrum illius potestatis vltus, ille est licitus. Præterea, quia id probat vltus, quando enim Episcopi di plement in voto castitatis cum coniugato ad petendum, nonquam solent commutationem aliquam imponere; eo quod ratione vehe- mentius periculi aperte integræ dispensationis causa. Tandem, quia iustus gubernatio Ecclesiæ petit, ut vltus harum facultatum sit in praefato ad vicendum vtrique facultate, quando causa sufficiens fuerit, nimirum, aut commutando partim, aut benignius agendo, dispensando omnino. At quando vtrique potestas sit committitur economo, non est infidelis, si virtus vltus. Et sic cellat fundamentum contrarium. Atque ita pro hac sententia est explicatur Casian. 2. 2. q. 8. 4. 12. dub. 2. 1. ver. Ad evidenter causam, in si. e. vbi hec aut. possunt prelati ex causa dispensandi in minus commutare. Sic etiam possunt ex causa dispensare absolute. Et Nauar. Summa Latina & Hispana c. 12. n. 63. vbi hec aut. Qui habet autoritatem dispensandi, potest omnino relaxari, ab ipso ex quod loco voti aliquid mutangat; & tunc votum, quod qui dispensat, manent in conscientia, securi. Et tenet Suarez c. 17. n. 18. & 21. ad fin. Ex quo etiam consequuntur ca- cere quoque tunc vltus potestem eam dispensationem.

Calus autem, in quibus prudenter vltus superior to- 3. tali dispensatione, opimè enumerat Suarez c. 17. n. 18. &

& sunt hi. Primus est, si voulens tot emiserit vota, ut expeditate omniis omnino exonerare. Secundus, si ita pauper sit, ut nullam eleemosynam largiri valeat, atque in labore ac aliis occupationibus sit implicitus, ut expedit omniis aliud onus illi innungere. Tertius, quando adest laetus periculum, quacumque materia relata sub votis obligatione. Et potest ad quartus, si rotulipus vexatus sit, ut expedit ad prospiciendum quietis sue conscientie, cum omnino voti obligatione liberare. Et alij etiam possunt occurrere. Regula tamen viuenteris tradita non praecedit, ut talis dispensatio sit omnino licita, quoties sufficienter causa innuitur.

4. Quia tamen causa ad omnino dispensandum sunt rara, est regulariter causam consilium admisere dispensationem aliquam commutationem. Nam ut optimo ei auemt *Caietanus* 2.2. q.8. 4.2. dub.2. *vers. Ad evidentiam cause, ad finem*. *Natur. Summa* 11. n.62. *Alcoz. Summa* 0.16. vbi de votis dispensatione, *con. las. 2.5.8 pag. 20. contingit sepe non adesse causam sufficiens ut dispensandum omnino, bene tamen ad dispensandum aliqua commutationem admista; & quod causa dispensandior fuit, eò minor commutatio exigitur*. Ergo ad vitandas sufficientes causae sensibus, est ianum consilium, regulariter loquendo, misericordie aliquam commutationem. Quod etiam probatus Pontificum misericordia semper aliquam commutationem. Et ita docet *Alcoz ibid. Suarez. cod. 17. fine. Leonardi lib.2. de iust. 4.9. dub.10. n.101.*

5. Quando vero causa est adeo rigens, ut pertat totalem dispensationem, non licet prelatu cogere subditus ad aliquam partem voti commutationem admittendam. Quia tunc tenetur prelatus ex vi sui inuenis ad illam concedendam. Sic tradit *Suarez. cod. 17. n.21. Sed credo ratissimum fore causam.*

6. Secunda difficultas est, an tenetur prelatus aliquando in votis dispensare, binae causa commutatione, sive absque illa. Quia in re certum est eum aliquando teneri. Quod constabat ex dicendis n.9. vbi causa huius obligationis explicabitur. Et id supponit *Suarez. n. preced.*

7. Atro tendit difficultas, an tempore, quando adest ista dispensandi causa, tenetur prelatus dispensare. Quidam affirmant. Cuius sententia auctores & rationes retulit lib.3. de matrim. disp. 10. n.2. & u.7. iurisrationes soli.

8. At veius est, non semper, quando adest ista dispensandi causa, tenetur prelatum dispensare, sed quandoque illi tunc debitat, quandoque autem gratiam. Probatur, quia sicut potest prelatus existenti causa commutationis voti petere a subdito, eam quandoque concedere, & eam quandoque negare, vel propter maiorem disciplinae rigorem, vel in pueram, vel ob alias causas; ita id potest in dispensatione contingere. Hanc etiam partem multis testibus, & rationibus, ac autoribus probauit a disp. 10. n.3. & *Utr. Doctores ibi relat. tenet Suarez. co. 6.1.7. n.21.*

9. Quod ibi petitas, quando sit gratia & quando debita, explicetur etiam latere a disp. 10. vbi n. 4. & duas sententias retulit. Et nam explicatur, in quibus tenetur prelatus dispensare. Qui omnes non possunt huius rei adaptari, eò quod ibi tractabant de dispensatione in denunciacionibus matrimonio praevis. At causis votis est eti, tunc tenetur dispensatione vt, quando notabile bonum publicum aut priuarum vocationis spiritualis dispensationem exigit, nec mera commutatione potest commode id damnum ex non concedenda dispensatione immunes caueri, aut illo bono spirituali profici. Quia cum potestis prelatorum ad dispensandum, sit in subditorum bonum, ac ex officio tenentur conseruare spirituali eorum salutem; cebantur viisque dispensare, quones dispensatio ad eum finem est necessaria. Quod amplius probauit, ac *Doctores articula* disp. 10. n.6.

10. Quod si superior nolit dispensare, gratis controveneria est inter Doctores, an possum ab illo appellari. Atque ea disp. 10. n.4. vbi que ad 19. retulit sex dicendi modos. Et 20. n.5. que ad 24. hac distinctione fusum, illam auctoribus & rationibus probans. Quando ius ex aliqua

causa precipit dispensationem, appellatio ab eius denegatione gaudet effectu suspensivo & denotativo. Quia ille, cum quo est dispensandum, haber actionem ex parte legis. Quando non est expressum aliquod legis preceptum, & causam adest, ut tenetur prelatus dispensare, appellatio ab illius denegatione habet solum effectum de voluntario. Quia cum nullus iure expresso precipiat ione dispensatio, earet subditus actione. At quia potest implorare officium superioris, ut fibi me debeat, deueluerit ea causa ad superiorem. Qui similiiter tenebitur dispensare, aut cogere prelatorum inferiorem ut diliperit. Demum, quando dispensatio non est debita, sed gratuita, appellari non potest; at potest officium superioris implorari, ut ex misericordia dispensetur. Quia omnia latius ibi probauit. Hoc autem ad voti dispensationem applicando, cum nullus textus sit eam in aliquo casu inveniens, dicendum est primum appellandi modum ab eius denegatione non habere locum, sed ipsi duos ultimos.

Vtina difficultas est, an iure ligatus tenetur aliquando eius dispensationem, commutationem sui initiationis petere? Breui responderet teneri in dupli causa. Prior est, quando voulens imminet gratae ac proximum transgressionis periculum; tunc enim non propria voti obligatione, sed legi charitatis tenetur sub mortali consuete sua salutis spirituali, si aliud eius periculi evadendum non occurrit. Posterior est, quando dubitatur, an in hoc vel in illo causa, si culpa exequi rem voti promisca, an potius sit culpa non exequi, nec id dubium aliter vincere potest, tunc enim, ut ea perpetratae libertate, tenetur his mediis voti. Dixa autem in priori causa id non esse ex propria voti obligatione, id est, ex peculari, quae ex votum affect. Nam etiam est aliquid modo voti, quatenus omnia praecpta obligant ad virandum transgressionis eorum periculum.

CAPUT XLVII.

Qualiter defectu voluntatis, ob factum confessum, metum aut dolum, tacendo verum, aut narrando falsum, corrupti dispensatio, commutatio & irritatio; & qua verborum forma haec indigeant; an sat sit nutibus, aut facto explicari.

SUMMARIUM.

Quot questiones diffunduntur de finit. n.1.
Ex quod causa potest hic defectus voluntatis oriiri, n.1.
An quando concidentia dispensatio, irritatio & commutatio, est factus confessus sit a voluntate, n.2.
An hec factio sit premonenda; & eam afferentem credendum, n.4.
Quid si factio sit in coniunctu subditus in acceptando dispensatione & irritacione, n.5.
Quid si non acceptando commutatione, n.6.
An ut habeat consilium, sicut sit nouus consensus internus in facte confessione, n.7.
Quid si non metu extorquatur, aut coniunctu subditus, n.8.
Quid si factus sit haec exercendi factio extorquatur, n.9.
Quod si factio sit facta in dispensatione, aut factio narrativa, n.10.
Causa finalis & impulsus quid sit in dispensationibus, n.11.
An quando ex factio, aut exercitio, aut ex confusione, est aliquis in dispensatione narrandum, corrutus hoc iacto aut factio expresso, n.12.
Quod in aliis causis redditus dispensatio subcepit ex facta voluntate, n.13.
Quando id contingat ex facta narratione, n.14.
Quod si factio contingat ex ignorantia imperficiens, aut ex alterius, exercitio ex culpa, n.15.
Quid si malitia haec contingat circa factum causam impulsuam, n.16.
Quid si unica causa sit allegata, & est capitulo impulsuam, n.17.
Vnde dignostur voluntas superioris deneganda dispensatione, irritatio & commutatio, ex parte dispensationis, n.18.
Quid si res sit dubia, & an causa sit finalis, an impulsuam Remissi, n.19.
Quid quando multiplex narratur causa, & una est falsa; eis preceps dispens-

dispensationem voti peregrinationis allegat falsam paupertatem eius causa, n.20.

An aliquis sacrauritatis causa reddat nullam irritacionem voti; & quid si taceatur licetia ad tenendum, n.21.

Quid si in ea narretur falsa causa, n.22.

An sacrauritatis veritas in communicationem irritanti, n.23.

Quid si in ea algetur falsa causa, n.24.

An sacrauritatis voti superiori, voleante dispensatio, communicationem & irritacionem illius, n.25.

Quid si occurrit votum, id quod credatur fore, ut superior sciens nolit, n.26.

Quid quando data opera occupatur persona, aut eius qualitas, aut contraria qualitas factio exprimatur, n.27.

Quid si factio exprimatur fabulante votis; ut si proponatur votum non ducendum ex oris, cum si confitatur aut ordinis sacramenta, n.28.

Quid si proponatur votum gratuito, cum si minus; ut si non subditus factio & causatis aut ordinis factio proponatur, aut si religione, & proponatur perferantur, ut si factio proponatur Hierosolymitanorum, n.29.

Quid si factio narratur equaleat vero, ut si narretur votum, cum sit irrationabile, vel est contra, n.30.

Quid quando utrumque vinculum est, & alterum solum narratur, erit altero negotio, n.31.

Quid quando votum vel instrumentum est patitur, n.32.

Quid quando post dispensationem denuo emititur idem votum, & an tunc sit necesse exprimere prioris dispensationem, n.33.

Quid quando non omnino exprimitur substantia voti aut instrumentum, ut si proponatur ut dubium, cum sit certum, n.34.

Quid si proponatur votum religione, cum sit perferantur, n.35.

Quid si factio votum non subditus in favorem tertii, & has circumstantias trahatur, n.36.

Quid si occursit violatio voti & instrumenti, n.37.

Quid quando nulla dispensatio allegatur causa, ut factio erit, n.38.

An in omnibus his causis reddantur dispensatio, irritatio & communatio omnia irrita, an parum valeant? Remissi, n.39.

An abito voto principali per irritacionem, dispensationem aut communicationem, coniuncta blata pena, & hoc non explicita videntur illa, aut explicita pena, tacendo principalem voti materiam? Remissi, n.40.

An in votum dispensatio, irritatio & commutatio, sic habenda aliquis ratio votis positivis speciales, aut sibi curia, aut coniunctio alius generalis, ad divisa dicendum, an hoc non irrita, ex irritate causa aut factio declarata, n.41.

Potest n.41. inuenies summaria quae desiderantur.

1. **C**um omnis actus humanus ad suum valorem exigat potestatem & voluntatem in exercente, & ex horum numero sint dispensatio, irritatio & communatio, & haec tenus egerimus de potestate exercendi illa, superest ut de voluntate agamus. Et quia ex eisdem principiis decidenda est questionis in tribus his afferendis voti modis, ideo de illis simul tractamus. Duplex autem est qualiter tractanda. Prior de defectu voluntatis. Posterior de forma quam requirent.

2. **Q**uestio prior. Quando defectu voluntatis, ob consensus fictionem, aut metum, aut dolum, corrupti dispensatio, commutatio & irritatio? Defectus voluntatis potest ex triplici causa oriiri. Prima est, ex hinc confessio voluntatis metu extorta; aut in superiore dissoluente votum, aut in subdito dissolutionem acceptanti. Secunda est, ratione metus incausis colessum superioris, aut subditus extorquendum. Tertia, ratione dolis, tacendo verum, aut explicando falsum. De quibus est agenda triplex difficultas.

3. **P**rima est. Quando ratione factio consensus corrumpit dispensatio, irritatio & commutatio. Et quidem quando factus est superioris hinc concedens consensus, res est per manifesta haec non valere. Quia actus non operantur ultra agentium intentionem. Non omnis, initio, efficitur certum peccatum.

4. Non tamen est dubitandum de vero superioris consensus, quando verba concessionis sunt clara. Non enim est praejudicium voluntis illum in re tam graui decipere. Quod si sumus factum consentem impleret testetur, prius arbitrio iudicandum est, attentis personae & negoti circumstantis, an ei fit deshabenda. Et ita docet Suarez, n.2. de relig. tract. de voto, lib. 6. c. 4. n.2.

5. Quando autem factio consensus est ex parte subditus acceptantis, dispensatio & irritatio sunt irrita. Nam (ut bene est Suarez, eodem lib. 6. c. 1. ad fin.) subditus non acceptans, eò ipso quasi confirmans, & emitit idem votum. Quia texus ille loquitur calu speciali, cùm litigantes

compelluntur consentire in iudicem non suum, & ita prorogare eius iurisdictionem, qua prorogari nequit absque libero eorum consensu. Quare cum sit causus specialis exceptus est regulam generali tradente gesta metu valere, non est extendendus ad alios causas. Et clarus hoc procedit in delegatione potestatis irritandi, quia non delegatur iuridictio aliqua, cum irritare non sit actus iurisdictionis.

10 Ultima difficultas est, quando deficit voluntas in superiori, ratione dolii, tacendo civerum, aut exprimendo falsum, & sic corrumpit dispensatio, commutatio & irritatio. De hacre latissime egi lib. 8. de matrim. tota disp. 21. & ita non multum immorabor, sed breui proponam triplicem regulam, ac causas speciales explicabo ad praesentem tractandum spectantes, & illic licebit videre latius. Et primò est premittendum, qualitates in dispensatione tacitas, aut falso expressas esse in duplice differentia, quædam sunt dispensationi intrinsecæ, quæ, nimis, pertinent ad prudentem & rationabilem cum materia voti & dispensationis connexionem habent; & ideo inde moueri prælatum ad dispensandum, vel remoueri, est conforme iuri, ac ex causa iusta & debita procedit concedens aut denegans. Aliae autem sunt extrinsecæ, & de le impermentes ad voti dispensationem, atque ideo ex illis minus prædenter & indebet, ducetur superior ad concedendam dispensationem, illamne denegandam, ex affectu australia causa non confidibili ad dispensationem.

11 Secundò est premittendum, causam in dispensationibus tacitacitatem, vel falso exprefiam aliam & finalim, & aliam impulsuam. Et quamvis quod alios effectus in grauissima controvressa, qualis dicatur causa finalis, & qualis impulsuus; at in dispensationibus communis sententia habet (vt probauit ex multis lib. 8. de matrim. disp. 21. n. 8.) causam finalem dici, quan non existent prælati gratiam minime concedunt, vel quæ si significata denegant, aut faltem non eo pacto concederet, quo conciliet, sed moderationibus quibusdam adhibuit. Impulsu autem dicitur, quæ falso expressa principem mouet facilius concedenda perita, vel sit effectus, & cano taceretur, concederet difficilis; at te vera prorsus eodem modo concederet gratiam in vrope euenuit. Quare optimè at Suarez to. 2. de relig. trah. de voto, lib. 6. c. vlt. n. 9. causam finalem esse, quæ fundat dispensationem, est que propria illius causa & ratio; impulsu autem non esse propriæ & implicatius istam. Et eam ex multis probauit contra alios ead. disp. 21. n. 32. imme. n. 18. Et ultra ibidem relatos tenet Suarez c. vlt. in eadem loci citatus n. præced.

12 His ergo præmissis est triplex regula assignanda. Prima regula est. Quando ex ipso iure positivo, aut stylo curia, aut ex conseruacione, est aliquid in dispensationis interpretatione exprimendum, taciturnitas illius, at falsa eius expressio, reddunt subreptitiam & irritam dispensationem. Quod docet Suarez eccl. vlt. n. 5. & late probauit lib. 8. de matrim. disp. 21. n. 23. vbi probauit id verum esse, quamvis id ignoranter tacitum fuerit, aut falso expressum; & quamvis constaret veritate cogita esse eodem prorsus modo gratiam concedendam. Quia tanquam formam exiguntia eius rei expressionem, quare eadeficient corruat actus.

13 Secunda regula. Quando nec iuri, nec stylus curia, nec conseruacione, est aliquid in dispensationis interpretatione exprimendum, taciturnitas illius, at falsa eius expressio, reddunt subreptitiam & irritam dispensationem. Quod docet Suarez eccl. vlt. n. 5. & late probauit lib. 8. de matrim. disp. 21. n. 23. vbi probauit id verum esse, quamvis id ignoranter tacitum fuerit, aut falso expressum; & quamvis constaret veritate cogita esse eodem prorsus modo gratiam concedendam. Quia tanquam formam exiguntia eius rei expressionem, quare eadeficient corruat actus.

14 E contra autem, quantumvis maliciose faciat veritas, aut exprimatur falsitas, circa causam impulsuam, nimis, quando ex veritate expressa concederetur eadem modo dispensatio, quamvis difficilis, aut prædenter non denegaretur, quia contingit circa qualitates extrinsecæ & impertinentes, valebit dispensatio existente alia causa iusta. Quia tunc non deficit voluntas concedentis (vereplicui n. 13.) cuius solus defectus posset vitare gratiam. Atque ita contra alios probauit ead. disp. 21. n. 74.

Confutato autem dixi, existenti alia causa iusta. Quia si 17 vna causa exprimatur causa, & illa sit falsa, qualiscumque sit illa, corruet dispensatio. Ratio est, quia tunc prælatus non vult nisi ex ea causa dispensare; ergo illa existenti falsa, corruerit dispensatio defectu voluntatis concedentis.

Atque ita probauit ead. disp. 21. n. 41. quamvis ex ignorantia & simplicitate contingat falsitas.

18 Quod si petas unde dignoscatur voluntas superioris denegare dispensationis, cognita verè qualitate conducti ad dispensationem, eadem disp. 21. n. 19. multos referens, dixi id prudenter arbitrii relinquendum, quando nec ex iure, nec ex stylo curia aliquid constaret, quæ prudentem diuidicatur ex dispensante confundendu in humiliis dispensationibus. Quod idem tradit Suarez to. 2. de relig. trah. de voto, lib. 6. c. vlt. n. 15. sic bene explicans, si non soleat cum talis aut cum tali circumstantia dispensare, etiamsi possit, idque ex causa rationabiliter pertinenti ad modum dispensandi, quemippe putat meliorem aut prudenterem; vel si pse ante declarat sufficienter le esse in talis proposito.

19 Quod autem omnibus circumstantiis dispensatis, est adhuc dubium, an cognita plenè veritate prælatus concederet eodem modo dispensationem, & an sit taciturnitas veri, & expressio falsi circa causam finalem, ac proinde corrut dispensatio, an potius sit circa causam impulsuam, & si valesat dixi c. 44. n. 9. præsumi pro valore.

20 Sed quid si plures proponant causa, vla vera & altera falsa? Si distinguendum est, si vera sit sufficiens ad dispensationem eodem modo concedendam, quo concessa est, & falsa solitacionis concessionem deterruit, valebit dispensatio, secundus autem, quando neutra per se sufficit, sed solum virtus simul, vel ad concedendam dispensationem, vel aliter ad concedendam eodem modo. Ratio prioris partis est, quia cum sola ea causa vera sit omnino sufficiens, illa reputatur causa finalis, & sufficiens fundat dispensationem. Insuper, quia cum plura copulatiæ narrantur, quæ de iure non sunt necessaria, refutatur illa copulatio in diffinitione. Ut traditur c. Cum iam dudum, de prelatis. Et docent Abbas & alij, quos referat de sequitur Massarum deprobatione concil. 21. n. 3. Posterioris eriam est ratio, quia cum neutra per se sufficit, censem ut vnaque simili causa finalis. Atque ideo hanc partem probauit contra alios, ead. disp. 21. n. 42. & 44. & tradit Suarez eccl. vlt. n. 10. Et apponit optimum huius posterioris patris exemplum. Ut si voti peregrinationis allegetur causa, debilitas aliqua videntis, quæ est sufficiens cum aliqua commutatione, allegetur etiam falsa paupertas, & ideo dispensatio in eo voto, non reddit irritam dispensationem. Atque vtrique regula constabit ex exemplis particularibus difficultus istam. Et eam ex multis probauit contra alios ead. disp. 21. n. 32. imme. n. 18. Et ultra ibidem relatos tenet Suarez c. vlt. in eadem loci citatus n. præced.

21 Quod si roges, an similiter taciturnitas veri aut falsi expressio, reddit irritacionem & commutationem voti irritata, dicendum est in irritatione voti absque licencia superioris facti, nullam taciturnitatē reddit irritare. Quia cum possit superior absque causa validam irritare, & nulla sibi propria causa irritare, est vnuca sua potestate vna. Quia ratio idem probat, quando cum licentia emisum est, nec taciturnitatem licentia, aut confit superiori memorem tunc nullis licentie deinceps. Cum adhuc possit absque aliqua causa validē irritare. Quando autem taceretur licentia, ita vt non confit superiori de illa, diximus hoc. c. 4. c. 27. n. 39.

22 Sifalsum narratur circa causam perendit irritationis, si votum est emisum cum licentia illius superioris irritatus, est idem dicendum, quod in dispensatione diximus n. 17. quando vna causa falsa proponitur: & si proponant plures, altera vera, & altera falsa, idem quod diximus in similis dispensatione n. 20. Nam quamvis ad validum irritationis vnuca non peratur causa, peritur tamen ad licitum iuxta omnia, & vt sit ab aliis culpa lethali, iuxta communioem sententia. Ut satis diximus c. 7. n. 32. Nec est presumendum voluisse tunc superiorē peccare, & abuti sua potestate, irritando indebet a tunc irritationi causato, vel maxime, quod nō nisi proposita fibit irritari, ignatus falsitatis. Quando autem tunc peritur irritato ab alio superiore, tunc aequali, tunc maiori, respectu quoniam nullam exigit causam, non obstante ea licentia diximus eod.

causaliter dispensandi, & similiiter ea talibus, neutra virtutib[us] dispensationem, eti[us] confiteam denegandam à superiori, ut non deceptio. Quod constat ex duplice regula traditionis, & i. & docet Suarez tom. 2. de religione tract. de voto, lib. 6. c. vlt. n. 13 & n. 12. Et similiter est idem dicendum de iritacione, & commutatione sic concessis. Quia fortior ratio militat.

28 Quod autem substantia voti falsa exprimitur, ut proponendo votum abstinendi à matrimonio, cum sit calatus, aut ordinis faci, manifestum est dispensationem nullam. Quia cum non proponatur substantialis materia, circa quam versari debet voluntas dispensantis, ea dispensatio non procedit à vero superioris voluntate. Praterea, quia cum votum non habendi sit inferioris eo duplice voto, nec formaliter, nec virtute claudetur in illo. Et ita docet Suarez, eadem c. vlt. n. 6. Quod etiam idem proflus probat in iritacione, & commutatione. Atque hoc procedit, quamus ex ignorantia incalpibili hoc accidat. Quia n[on] refert has ignorantias, ex quo votum vere emissum minime clauditur in dispensatione. Quia ratione idem probauit. 8. de matrimonio, disp. p. 4. n. 18. quando explicatur ex ignorantia gradus conlangunitatis inferior in dispensatione, ut quartus, cum sit superior, vt tertius.

29 Quod si votum falso explicatum sit gravius, ac difficulter dispensationis, ita distinguendum est. Si verumque sit omnino diversum, ita vt neutrum includatur in alio, est irita dispensatio. Ut si proponatur votum Hierosolymitanorum peregrinationis, cum sit Compotellaneum: aut votum castitatis, cum sit ieiunandi vnius die. Quod probat ratio tradita n[on] precedenti, cum enim sit diuersa vota, nec vnum claudatur in altero, dispensatio in uno nequit explicari, vt confiteatur in altero concepta. Quaratione ead. disp. 2. n. 19. probauit cum multis dispensationem narrando maius impedimentum matrimonij, vt confangnitatem in secundo gradu, cum tamen sit minus diversa specie, vt affinitatis, esse iritatum. Si tamen vnum includatur in altero tamquam pars in suo toto, vt si sit votum non habendi, aut non formicandi, & explicetur votum castitatis, vel sit votum religionis, & explicetur votum peruerteria, valebit utique dispensatio. Quia cum dispensans in toto confiteatur eius pars dispensare, illa vota vere emissa clauduntur in dispensatione. Quia ratione probauit ead. disp. 2. n. 17. valere dispensationem explicando superiorem confangnitatem gradum, vt secundum, cum sit inferior, vt tertius. Atque ita in proprijs terminis tradit Suarez, eadem c. vlt. n. 8. Quod ratio probat idem in iritacione, & commutatione; & quamus prius cuenit error sit per ignorantiam, vt pote qui sit circa ipsam voti substantiam, & in posteriori sit ex malitia. Quod non sit circa substantiam, abesse dubio non est opus mentionem repetitionis fieri, eti[us] milles repetitum sit. Quia (vt bene ait Suarez, eadem c. 14. n. vlt.) votum repetitum qualiter idem reputatur, & nullam nouam obligationem inducit, sed solam priusnam confirmat. Ut bene tradit Azor 10. i. institut. moral. lib. 11. t. 14. q. 1. & probauit lib. 7. de matrimonio, disp. 27. n. 25. Atque hoc lectus sum lib. 8. de matrimonio, disp. 2. n. 25. Et tenet Pet. de Lebeda relatus a prece. Et Suarez, eadem lib. 6. c. vlt. n. 12. Quia ratione idem probauit in iritacione & commutatione, & idem, eti[us] falso negetur repetitio. At aliquando peraccidens possit irita reddi dispensatio, tacita repetitione. Vt si votum timore repetitio absque prudenter deliberatione emissum repetatur postea plena deliberatione, & allegetur pro causa ei[us] deliberaatio, facendo repetitionem deliberatam, erit irita dispensatio. Quia falsa redditur causa eius allegata. Atque idem erit in iritacione & commutatione, quando ex falso cause allegatione redundant irita. Iuxta dicta n. 22. & 24.

Si tamen obtentum voti dispensatione, & iritacione, aut commutatione, iterum emitatur, opus erit rectum his mediis. Quia cum prius votum sit omnino ablatum, erit iam hoc nouum votum. Hoc autem intellige, quando superior per seipsum dispensatur, & ita claudatur, ut communitas;

mutatur; si enim h[ec] non fecit, sed delegavit alteri suas vices ad h[ec] facienda, vt solet Pontifex facere committens ordinario examen precium, & dispensationem, & saepe posse tantum simul cum divitiis nominis innovatione, h[ec] solam eam innovationem. Quia tamen modo factum reputatur secundum communem & summum votum. Ut bene ait Suarez, eadem n. 9. Atque ita hanc partem tenui loquens de dispensatione, l. 8. de matrimonio, disp. 2. n. 24. Atque eadem ratione idem probauit in iritacione & commutatione.

Sed si adit simul votum & iuramentum factum solum Deo, Petrus de Lebeda 2. ro. Summa, tract. 11. c. 3. fine, ait explicandum esse viciumque vinculum. At sic diligendum est, si iuramentum ita successorum voto, vel e contrario, facit explicare vinculum principale, vt si iuramentum est emissum in voti confirmationem, satis est explicare votum, & e contrario, si votum in confirmationem iuramentum, facit explicare iuramentum. Quia accessorium nulla indiget dispensatione, sed in directe cessat ablato principali. Et ita probauit ea disp. 2. n. 24. & tenet Suarez, eadem c. 14. n. 25. Quod idem est, eti[us] aletum vinculum negetur, cum non sit sufficiens circa rem substantialem. Arque quamus probabile est esse necessariam virtutisque vinculi mentionem, quando utrumque est principale circa eandem materiam, quia vnum, feliciter, est assumptum abesse dependentia ab altero, sed tantum se habet concomitante. Quod amplexum est ea disp. 2. n. 24. At falso probabile quoque est, sufficeret alterius vinculum, etiam altero negato. Quia optimus Suarez, eadem c. 14. n. 21. & n. vlt. probat alterius sublato esse aquae probabile tolli alterum indirecte, per subtractionem materiae, in quam alterum cadit. Et quia (videtur dicere n. vlt.) rem moraliter & practice spectando, parum refert ad voti obligacionem in ordine ad Deum, utrovis modo accedit iuramentum; nec eti[us] minor obligatio in voto & iuramento, sive priori, sive posteriori modo sicut. Et (vt dicit idemmet n. 25) perit nouum vinculum non augeretur grauitas intentionis, sed extenua. Quod ratione idem probauit in priori modo esse quoque facti probabile, sufficere explicare vinculum minusprobabile. Cum sublato alteruto sit probable sublato indirecte aliud, non solum, quando est ad alterum, sed etiam, quando est principale, nec grauitas intentionis augetur. Atque idem est dicendum, eti[us] iuramentum illud nullam includat promissio[n]em, sed soli Deo fiat per solam sui nominis innovationem. Iuxta dicta num precedentia. Atque eadem ratione nesdem probant in iritacione & commutatione utriusque vinculi.

Quando autem non nouum vinculum additur, sed idemmet reperitur, vt idem votum, aut idemmet iuramentum, abesse dubio non est opus mentionem repetitionis fieri, eti[us] milles repetitum sit. Quia (vt bene ait Suarez, eadem c. 14. n. vlt.) votum repetitum qualiter idem reputatur, & nullam nouam obligationem inducit, sed solam priusnam confirmat. Ut bene tradit Azor 10. i. institut. moral. lib. 11. t. 14. q. 1. & probauit lib. 7. de matrimonio, disp. 27. n. 25. Atque hoc lectus sum lib. 8. de matrimonio, disp. 2. n. 25. Et tenet Pet. de Lebeda relatus a prece. Et Suarez, eadem lib. 6. c. vlt. n. 12.

Quia ratione idem probauit in iritacione & commutatione, & idem, eti[us] falso negetur repetitio. At aliquando peraccidens possit irita reddi dispensatio, tacita repetitione. Vt si votum timore repetitio absque prudenter deliberatione emissum repetatur postea plena deliberatione, & allegetur pro causa ei[us] deliberaatio, facendo repetitionem deliberatam, erit irita dispensatio. Quia falsa redditur causa eius allegata. Atque idem erit in iritacione & commutatione, quando ex falso cause allegatione redundant irita. Iuxta dicta n. 22. & 24.

Si tamen obtentum voti dispensatione, & iritacione, aut commutatione, iterum emitatur, opus erit rectum his mediis. Quia cum prius votum sit omnino ablatum, erit iam hoc nouum votum. Hoc autem intellige, quando superior per seipsum dispensatur, & ita claudatur, ut communitas;

Quid autem dicendum sit, quando nulla allegatur causa, at re vera est, diximus c. 45. n. 5. & 6.

An in omnibus casibus, in quibus hucusque diximus esse irita dispensationem, iritacionem & commutationem, h[ec] omnino irita, an partim valeant, dicemus tractantes de commutatione votorum, c. 31. per totum.

An etiam ablato voto principaliter per iritacionem, disp. 40 p. infraconvenit ut commutationem, confiteatur ablata obligatio ponere, & illa valeant non explicata ponere voto; aut explicata ponere, & tacita principaliter voti materia, dixit c. 22.

Demum quamus n. 12. dixerimus necessariò in dispensationis impetracione esse narranda, que ius aliquod aut stylus curia aut consuetudo, narranda praescribunt. At circa votum non praescribunt esse narrandum, & ideo ad hec non configuratur ad discernendum, an dispensatio sit irita ex rei circumstantia, aut falso expellione, sed ex generalibus iuriis principiis, id discernendum est. Sicut hucusque fecimus. Erat docet Suarez, eadem c. 2. de relig. tract. de voto, lib. 6. c. vlt. n. 5.

S V M M A R I V M .

An ad dispensandum, iritandum & commutandum exigatur certa verborum forma, nec sufficiat interna superioris voluntas. n. 41. An confiteatur superior factio ipso ut patet, quando admittit aliquem ad adam quem non impeditum est illum, n. 43.

An idem sit in iritacione & commutatione, n. 44.

A facultate superioris videtur voluntas votum, inducere dispensationem. Referunt quidam sententia, n. 45.

Quid sit in iritacione & commutatione, n. 47.

Q V A S T I O posterior. An ad dispensationem exigatur voluntas superioris, aliquia verborum forma declarata, nec sat fit nutibus ut facto ipso; & idem ad iritacionem & commutationem? Constat haec non sufficere intertem superioris voluntatem ad dispensationem, nec eam aliqua verborum forma indigere, sed latius est eam subdito innotescere verbis quibuscumque, aut aliis signis sufficientibus. Prior pars constat, quia voluntas humana nequiterga homines operari, nisi illis innotescat. Posterior pars constat, quia nullus iure certa verborum forma praescribitur. Et hoc constat ex multis auctoribus, quos retuli lib. 8. de matrimonio, disp. 4. num. 17. dicentes possit superiori solo facto dispensare. Vt n. seq. explicabimus. Et tenet Suarez, eadem c. 2. de relig. tractatu de voto, lib. 6. c. fin. n. vlt. Atque idem dicendum est ob eandem rationem, de iritacione & commutatione: nullis enim peculiari bus verbis indigent, sed sufficiunt ea quibuscumque aut signis nota fieri subditu.

Sed difficultas gravis est, an prelati dispensare potest, res ceteras faciendo ipso dispensare, quoties adiungunt ad aliquem actum, eum quem scimus impeditum iuris habere ad illum. Ut si admittant ad matrimonium eum, quem scimus votum ablatum ab illo emissemus. De hac questione latissimum est lib. 8 de matrimonio, disp. 4. vbi variis sententiis relativis, quibusdam foli superiore principi concedentur, & cum quibusdam limitationibus, tandem a num. 13. usque ad 18. late probauit id quaque verum est in inferioribus, sive dispensare in propriis legibus, sive in lege superioris, in qua dispensatio valens sit in voto & iuramento, obligantibus iure naturali. Quod ultra Doctores ibi n. 17 allegatos, tenent sibi per v. V. 1. 4. 9. 8. Sayo in clavis riga, lib. 6. c. 11. n. 13. & 14. & 2.

Quoniam autem votum sit sepe violatum, nulla violationis huius mentione non est, ad dispensationem eius impetranda. Quia est impetrans ad dispensationem, & solum illa pertinet ad sacramentum peccati transgressionis confessionem. Arque ita contra illos probauit agentes de iuramentis relaxatione, l. br. 1. de matrimonio, disp. 32. n. 16. Et tenet Suarez, loquens de iuramento, tom. 2. de relig. tract. de iritacione, lib. 2. c. 1. n. 26. & idem dicit ibi n. 24. loquens de voto. Arque ubi c[on]lemptationem est idem dicendum de iritacione & commutatione.